

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIII Broj 120 Travanj 2015. ISSN 1800-5179

Travanj u Kotoru

Sadržaj:

- 3** XIV. GODIŠNJA SKUPŠTINA HGD CG: Rezultati koji ohrabruju
- 7** Uskrсни blagdani
- 18** Učenici HN na terenskoj nastavi u Dalmaciji
- 21** Renesansni zidni nadgrobni spomenik biskupa Tripa Bizanti u kotorskoj bazilici-katedrali sv. Tripuna i latinski natpis na njemu
- 28** Štovanje bl. Ozane Kotorke
- 31** Životni put Nade i Rogelia Martineza: Od Boke i Meksika do engleske kraljice Elizabete II.
- 34** Aktualnosti
- 42** Kronika Društva
- 47** Graditelji kulturnog i tradicionalnog lica Herceg Novog
- 50** Novosti iz HNV-a
- 56** Po bokeški...
- 58** Franz Thiard de Laforest: Boka kotorska
- 61** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Argonaut
- 64** Hrvatski vladari
- 66** Bokeška pjatanca
- 69** Kronika grada
- 70** In memoriam: Dragica Tomas

Poštovani čitatelji!

S velikim zadovoljstvom želim istaknuti činjenicu da se projekt Europske unije i Savjeta Europe pod nazivom „Promoviranje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Europi“ počeo realizirati u Općini Kotor, preko Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, tiskanjem časopisa „Hrvatskoga glasnika“. Zahvaljujući tome, postoje realne pretpostavke da ćemo u ovoj godini imati mjesečno izdanje časopisa.

U mjesecu travnju proslavljen je veliki jubilej, 450 godina od smrti blažene Ozane Kotorke. Na taj dan, prije devet godina, napustio nas je don Branko Sbutega, zaslužan za formiranje HGD CG i njegove građanske profilacije. Mjesec travanj pamtit ćemo i po održanoj izbornoj Skupštini Društva, na kojoj je izabrano novo rukovodstvo. U ovome mjesecu napustila nas je i Dragica Tomas, naša članica i velika potpora našem Društvu.

U travnju nas je posjetila delegacija Među-vladinoga mješovitog odbora za manjine između Republike Hrvatske i Crne Gore i obećala pomoć u rješavanju jednog od gorućih pitanja - prostora za normalno funkcioniranje Društva.

U ovom broju vam, uz već uobičajene serijale, kronike, aktualnosti... donosimo i reportažu s terenske nastave, zanimljivo istraživanje, toplu životnu priču...

Još jednom vas želim pozvati da nam se javite i pišete o kulturnim, povijesnim, aktualnim događajima iz vaše sredine kako bismo imali još bolji i bogatiji Glasnik.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

*U KOTORU ODRŽANA XIV. GODIŠNJA SKUPŠTINA HRVATSKOGA
GRAĐANSKOG DRUŠTVA CRNE GOREA*

Rezultati koji ohrabruju

Radno predsjedništvo: Brguljan, Vulović i Vičević

„HGDCG najbolji je primjer u Crnoj Gori kako jedan narod koji u njoj živi može bit značajan faktor kako za očuvanje i njegovanje svojeg identiteta, tako i za unaprjeđenje multikulturalnosti i multinacionalnosti u Crnoj Gori, ali i dokazani faktor povezivanja i unaprjeđivanja odnosa dviju država - Crne Gore i Hrvatske, do razine predsjednika tih država, o čemu svjedoče i visoka odlikovanja predstavnicima Društva.”

Priredila:
Tijana Petrović

U nedjelju, 26. travnja, u koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matijan” - crkvi svetoga Duha u

Kotoru, održana je XIV. godišnja Skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore koja je ove godine bila izborna. Moto Skupštine je bio „MLADI SU NAŠA NADA“. Kao i svake godine, skupštinsko zasjeda-

nje započeto je intoniranjem crnogorske i hrvatske himne. Crnogorsku himnu „Oj, svijetla majska zoro” otpjevala je je Petra Radulović, učenica muzičke škole, uz klavirsku pratnju profesorice Ane Mihalje-

vić, a hrvatsku himnu „Lijepa naša domovino” otpjevao je, uz gitaru, Krunoslav Težak, predstavnik HGD CG za Hrvatsku, što je oduševilo sve prisutne i još više pridonijelo svečanoj atmosferi.

Uz članove HGDCG iz Kotora, Tivta, Bara, Herceg Novog, Podgorice i Dubrovnika, Skupštini su nazočili: Ivana Sutlić Perić - veleposlanica RH u Crnoj Gori, Hrvoje Vuković - konzul gerant RH, Tvrtko Crepulja - potpredsjednik Općine Kotor, Vesna Vičević - predsjednica Matice crnogorske - Kotor, Ljiljana Velić - predsjednica OO HGI Kotor, Zrinka Velić - predsjednica HKD Tomislav, Nikola Ciko - predsjednik UO

Bokeljske mornarice, Aleksandar Dender - predsjednik zajednice Talijana, Mileva Pejaković Vujošević - direktorica Pomorskoga muzeja i Miloš Dževerdanović - direktor Kulturnoga centra „Nikola Đurković”.

Skupštinu su pozdravili: Vesna Vičević - predsjednica Matice crnogorske - Kotor, Tvrtko Crepulja - potpredsjednik Općine Kotor, kao i Miloš Dževerdanović - direktor Kulturnoga centra „Nikola Đurković” te uputili iskrene čestitke na dosadašnjem radu Društva.

„Matica crnogorska i HGD baštine i njeguju iste vrijednosti u okviru širokog spektra poštovanja multinacionalnosti u našoj državi, što je bila i ostala osnova za uspješnu dugogodišnju suradnju. HGD najbolji je primjer u Crnoj Gori kako jedan narod koji u njoj živi može biti značajan faktor kako za očuvanje i njegovanje svojeg identiteta, tako i za unaprjeđenje multikulturalnosti i multinacionalnosti u Crnoj Gori, ali i dokazani faktor povezivanja i unaprjeđivanja odnosa dviju država - Crne Gore i Hrvatske, do razine predsjednika tih država, o čemu svjedoče i visoka odlikovanja predstavnicima Društva. U to ime i za njihov cjelokupan dosadašnji

rad iskrene čestitke”, rekla je u pozdravnoj riječi Vesna Vičević. Tvrtko Crepulja i Miloš Dževerdanović istaknuli su dugogodišnju uspješnu suradnju i zajedničke projekte s HGD-om, čestitali na ostvarenim rezultatima i poželjeli uspjeh u budućem radu.

Uvodno izlaganje podnio je predsjednik HGD CG Mirko Vičević i osvrnuo se na proteklo četverogodišnje razdoblje te konstatirao da je Društvo u proteklom razdoblju puno učinilo, realiziralo velik broj kvalitetnih projekata, aktivnosti, akcija, druženja. „Iako u podmlađenom sastavu, nadam se da smo ispunili očekivanja starijih članova te nastavili s ponosom raditi na promoviranju Društva, naše zajednice i uspjeli biti spoj u postizanju što boljih odnosa između Crne Gore i Republike Hrvatske“, rekao je Vičević. On je podsjetio da su protekle četiri godine posebno obilježile visoka priznanja i nagrade koje je HGD dobilo.

„Društvo je odlikovao Ordenom crnogorske zastave 3. reda predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, kao i Velikom plaketom Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske u povodu 20 godina osnivanja i uspješnog rada. Našega prvog predsjednika te kasnije tajni-

Gosti na skupštini

ka, a trenutno čovjeka za sve, Tripa Schuberta, odlikovao je predsjednik R. Hrvatske dr. Ivo Josipović ordenom Reda hrvatskog pletera, kao i Ordenom crnogorske zastave 3. reda predsjednik Crne Gore Filip Vujanović. Naš Dario Musić, kao jedan od osnivača i neprestani kreator novih projekata, dobio je Orden Ante Starčevića na svečanosti u Dubrovniku zajedno s našim članom Nikolom Bukilicom, predsjednikom Skupštine Općine Kotor. Uz Orden Stjepana Radića koji je dodijelio predsjednik Mesić dr. Ivanu Iliću još ranije, sve ovo, čini mi se, jasno potvrđuje da je upravo rad našeg Društva priznat i poznat. Svakako su ova priznanja i obveza za nas koji smo sada na rukovodećim mjestima, ali i poticaj za nastavak djelovanja na razini koja je potvrđena ovako visokim nagradama. Vjerujem da imamo snage i znanja. Uključivanjem mladih naš budući rad će biti olakšan jer suradnju i posebnu pomoć te razumijevanje imamo od iznimno utjecajnih rukovodećih institucija u CG, kao i RH.”

Vičević je podsjetio na mnogobrojne uspješne projekte i aktivnosti: kontinuirano tiskanje Hrvatskoga glasnika, osnivanje mandolinskog orkestra „Tripo Tomas”, mno-

gobrojne koncerte, izdavačku djelatnost... te susrete s najvišim uglednicima Crne Gore i Hrvatske. Ipak, uz veliki trud i zalaganje, neki projekti morat će pričekati jer Društvo još uvijek nema svoje prostorije za rad. On je poručio novom rukovodstvu „da nastavi na teško uspostavljenom zajedništvu i upornosti jer upravo to je temelj opstojnosti i napretka hrvatskoga naroda na ovim prostorima”.

Nakon svečanog dijela uslijedio je radni dio Skupštine na kojem su delegati tajnim glasovanjem za novi Upravni odbor HGD CG izabrali Marija Brguljana, Dijanu Milošević, Vivian Vuksanović, Danijelu Vulović, Iva Brajaka, Slavka Dabinovića i Tijanu Petrović.

Uz novoizabrane članove, novi Upravni odbor će kooptirati još dva člana koje će Podružnica Podgorica i Podružnica Bar delegirati na osnovi članka 28. Statuta. Njihov mandat je godinu dana. Članovi Upravnog odbora izabrat će na konstitutivnom zasjedanju predsjednika Društva, potpredsjednika i tajnika, na mandat od četiri godine.

Delegati na Skupštini usvojili su izvještaj o radu i financijski izvještaj za proteklu godinu, kao i plan rada i financijski plan za 2015. godinu.

Nakon završetka Skupštine svi prisutni su popratili upriličen prigodni koncert glazbenika iz Rijeke u bazilici sv. Tripuna, u povodu 450 godina od smrti blažene Ozane Kotorke.

*NA SVIM MERIDIJANIMA PROSLAVLJEN NAJVEĆI I NAJVAŽNIJI
KRŠĆANSKI BLAGDAN - USKRS*

Uskrsni blagdani

Uskrs je najvažnija stvarnost naše kršćanske vjere, njezin temelj i smisao

Priredio:
Tripo Schubert

CVJETNICA - POČETAK VELIKOG TJEDNA

Na blagdan Cvjetnice Crkva se spominje Isusova trijumfalnog ulaska u Jeruzalem u dane prije Uskrsa, što je opisano u sva četiri evanđelja, ali i njegove muke koja je uslijedila nakon toga. Kad je ulazio u Jeruzalem, narod je dočekaao Isusa mašući palminim i maslinovim grančicama i rasprostirući svoje haljine putem kojim je išao jašući na magarcu. Na Cvjetnicu svećenik nosi crvenu, a ne ljubičastu boju odjeće kao u ostalim korizmenim danima. Veliki tjedan naziva se i Tjednom muke te Svetim tjeonom, a označava posljednje Kristove dane.

CVJETNICA U VATIKANU

Tisuće ljudi, uključujući 78-godišnjeg Papu i prelate odjevene u crvene halje, nosili su palmine grančice na Trgu svetoga Petra na dan koji predstavlja uvod u Veliki tjedan, nedjelju muke Gospodnje, koja se završila uskrsnom nedjeljom. Papa Franjo, koji je početkom mje-

seca započeo treću godinu svog pontifikata, predvodio je procesiju na Trgu sv. Petra. U homiliji na misi koja je uslijedila odao je počast onima koji stradavaju zbog svoje vjere. „Razmišljamo također o ponižavanju koje trpe svi oni koji se, zbog života vjernosti prema evanđelju, susreću s diskriminacijom i moraju platiti vlastitu cijenu. Mislimo također na našu braću i sestre koje se proganja zato jer su kršćani, mučenici u svom vremenu. Mnogo ih je. Odbijaju zaniijekati Isusa te s dostojanstvom trpe uvrede i nasilje“, rekao je Papa.

CVJETNICA U ZAGREBAČKOJ KATEDRALI

Zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić predvodio je misno slavlje Cvjetnice u zagrebačkoj katedrali, koje je započelo blagoslovom maslinovih grana i procesijom ispred katedrale. Kardinal je pozvao vjernike na molitvu, na razmišljanje o Isusovoj mucu, spasenju i Božjoj ljubavi. Blagdan Cvjetnice, nedjelje muke Gospodnje, kojom za katoličke vjernike počinje Veliki tjedan, vrijeme je kršćanske ozbiljnosti, sabranosti i promišljanja o svetosti vremena i događaja u njemu. Na Cvjetnicu se blagoslovljene grančice nose kući i zataknju za križ.

CVJETNICA U KOTORSKOJ BAZLICI - KATEDRALI SV. TRIPUNA

Svečana proslava blagdana Cvjetnice u Kotoru započela je blagoslovom maslinovih grana u dvorištu Biskupije.

Zatim je uslijedila procesija trgom pred bazilikom i svečana pontifikalna sveta misa u katedrali sv. Tripuna. Pjevao je zbor mladih kotorske katedrale.

U kotorskoj katedrali započeo je pontifikalnom misom Veliki tjedan. Muku Isusovu čitali su mladi uz sudjelovanje mnogobrojnih vjernika među kojima je bilo i više od 60 vjeroučenika, kao i pedesetak hodočasnika iz Bjelovara. I u ostalim župama Kotorske biskupije svečano je proslavljena Cvjetnica uz obrede muke Gospodnje kao uvod u sveto vazmeno trodnevlje.

Blagoslov maslinovih grančica

Procesija kotorskim ulicama

POSLANICA KOTORSKOGA BISKUPA MONS. ILIJE JANJIĆA

Ovo je dan što ga učini Gospodin, kličimo i radujemo se u njemu - pjeva nam uskrsna liturgijska pjesma. Sav naš život, sve naše htijenje usmjereno je svome cilju - uskrsnuću. Sve tajne naše vjere nalaze svoje ispunjenje, svoje dovršenje, svoje opravdanje u blagdanu Uskrsa jer uzaludna bi bila naša vjera da Krist nije uskrsnuo. Po Uskrsu smo pozvani na radost i svoju uskrsnu čestitku upućujem svima s ušišćenjem: Sretan Vam i blagoslovljen Uskrs!

Već korizmom ulazimo u tajnu Uskrsa, a na poseban način u svetome pashalnom trodnevlju. Započinjemo ga u sumrak Velikoga četvrtka. Sveti Augustin ga označava kao trodnevje Gospodine „smrti, ukopa i uskrsnuća“. Već se iz ovih Augustinovih riječi razumije zašto radije govorimo o trodnevlju pashalnom umjesto uskrsnom. Uskrs je tek treći stadij, ali bitni stadij istog misterija. Kratko rečeno Pasha, ako je shvatimo u sklopu oslobođenja iz Egipta, označava: izlazak (iz Egipta), prolazak (kroz more Crveno i pustinju) i ulazak (u Obećanu zemlju)! Primijenimo li to na Isusov život: u muc, sahrani i uskrsnuću, tada je njegov Uskrs vrhunac slavnog „izlaska“. Njegov Veliki petak, muka i smrt na križu sa sahranom su njegov prijelaz iz zemaljskog života u novi, uskrsni život.

Stoga slaviti Uskrs ne znači slaviti neku teoriju, nego stvarnost jedinstvenoga događaja u povijesti svijeta. Uskrs ima svoje povijesno utemeljenje, ali ga je Uskrsli nadvisio natpovijesnim djelom, moći svoga božanstva. Krist je svojim uskrsnućem nadišao ovozemnost i ušao u nebesku onostranost, time postao jedinstvenom osobom za sve i za sva vremena. Kristovo uskrsnuće nije vraćanje u prijašnje stanje postojanja, nego se time očitovala neizmjerena Božja ljubav s novošću boljega života. Zato Uskrs nadvisuje svako naše iskustvo. Uskrs kao događaj je izvan razumskoga domašaja. Uskrs je premašaj, on je najvažnija stvarnost naše kr-

šćanske vjere, njezin temelj i smisao. Poslije Isusovog Uskrsa nastaje novi svijet u koji mi s vjerom ulazimo. Njegov Uskrs postaje i naš uskrs - mi suuskrisavamo s njime, kako kaže apostol Pavao.

U svetoj euharistiji svećenik nas svaki put poziva usklikom: „Gore srca!“ Iako živimo u ovozemaljskoj stvarnosti, naše mjesto je gore u višem postojanju, u višem svijetu, u koji nas Uskrsli želi uvesti. Apostol Pavao nas upozorava da naš umrijeti jest umrijeti grijehu, a naš živjeti znači suuskrsnuti s Kristom. Stoga je i naš Uskrs već ovdje na zemlji, „život skriven s Kristom u Bogu“. Kao što se svjetlo probija kroz tamu, tako se i božanska svjetlost probija u naše živote, tako u nas ulazi „skriven“ božanski život. O, divne li simbolike u svjetlu svijeće, u himni uskrsnoj svijeći koju slušamo u velikoj noći. Biti obasjan tim novim svjetlom Kristovim jedna je od poruka slavljenja blagdana Uskrsa. Zato obasjani tom svjetlošću zaživimo novim uskrsnim životom koji će nam se u potpunosti otkriti u trenutku naše smrti, našega prijelaza u vječni život. U nekim našim krajevima postoji običaj da ljudi na Cvjetnicu rano ustaju i idu na bunar da zahvate vode i umiju se. Vodom dotiču svoja lica i oči. Kao što je slučaj s mnogim običajima tako je možda i s ovim običajem, ljudi često ne znaju razloge zašto to čine. No, nije li to zapravo molitva Gospodinu za nove oči, za uskrsne oči, za pročišćeniji vid. Takvim pročišćenim očima bolje ćemo vidjeti prazan grob, da Isus više nije mrtav, nego da je uskrsnuo i da je živ među nama.

Ako živimo u vjeri i iz vjere da je Uskrsli tu, među nama, **uskrsnut će sva naša egzistencija, pred svjetlom i toplinom Uskrsloga istopit će se u nama naš egoizam, istopit će se mržnja, istopit će se naše razne zlokovne navezanosti, istopit će se sve zlo u nama** koje smo jedni drugima nanijeli svojim grijesima. Uskrsli popravljajući naše međusobne odnose s drugima i drukčijima, vraća potreban mir, daje nam bolji život. Simbolika svjetlosti uskrsne svijeće razgoni mrak i tamu, nestaje straha. S tim novim životom ovog blagdana Uskrsa svi postanimo uskrsno svjetlo nove stvarnosti u kojoj bismo trebali živjeti svojim praktičnim vjerničkim životom - zračimo Uskrsloga, zračimo Njegov novi život u nama. S nama uskrisava cijeli kozmos, sve zadobiva nove kvalitete, novi otkupljeni odnos. Na svijet i sve okolo pogledajmo novim očima, uskrsnim očima, koje nam je Krist otvorio svjetlom svoga uskrsnuća. Živimo puninu uskrsnoga života, ovdje i sada, ali s onim „Gore srca“ s vjerom i nadom u vječni život puni uskrsne radosti.

Uskrsnu Gospodin doista, aleluja! S ovim poklikom želim još jednom čestitati blagdan Uskrsa vama, ovdje nazočnima u crkvi, vašim ukućanima, osobito bolesnima i nemoćnima, svim kršćanima istočnog obreda te svim ljudima dobre volje.

PROSLAVA USKRSA U KOTORSKOJ BISKUPIJI

U svim župama Kotorske biskupije proslavljen je Uskrs, najveći i najvažniji kršćanski blagdan.

*Misno slavlje u katedrali
sv. Tripuna*

Uskrs, nakon Mise u Škaljarima

PROSLAVA USKRSA U BARSKOJ NADBISKUPIJI

Najveći kršćanski blagdan, Uskrs, svečano je obilježen u svim župama Barske nadbiskupije. Svete mise i obredi tijekom Velikog tjedna održane su u župama u kojima se održavaju mise na hrvatskome (barski dekanat te dvije župe podgoričkoga dekanata), te na albanskome jeziku (ulcinjski i većina župa podgoričkoga dekanata). Ovom prigodom posebno ćemo se osvrnuti na službe održane u katedralnoj župi Bar. Najvećim dijelom svete mise i obredi održani su u pastoralnoj dvorani konkatedrale sv. Petra čiji će glavni oltar, uz Božju pomoć, biti blagoslovljen i svečano otvoren početkom kolovoza ove godine. Započelo je na Veliki četvrtak

Konkatedrala sv. Petra

svečanom svetom misom posvete ulja kojoj su, predvođeni nadbiskupom Gashijem, koncelebrirali svi svećenici Barske

nadbiskupije, nakon čega je na večer u katedrali u naselju Gretva (Stari Bar) održana sveta misa Večere Gospodnje.

Na Veliki petak u konkatedrali sv. Petra održani su obredi karakteristični za ovaj najtužniji dan u godini (Križni put, Gospin plač, klanjanje Križu) zbog čega se, iz poštovanja prema mucu Isusovoj, ne služe svete mise. Sljedećeg dana, kasno na večer, u istom prostoru, uz nazočnost velikog broja vjernika barske župe održani su obredi i sveta misa prigodom Velike subote (unošenje plamena - svjetla Božjeg, mnogobrojna biblijska čitanja, blagoslov hrane). Konačno, na sami blagdan Uskrsa, u nedjelju, 5. travnja, također u kripti konkatedrale sv. Petra, u nazočnosti velikoga broja vjernika katedralne župe Bar, održana je sveta pontifikalna misa koju je služio mons. Zef Gashi, barski nadbiskup. U svojoj blagdanskoj homiliji mons. Gashi je istaknuo kako ovaj „blagdan nad blagdanima“ simbolično, ali i istinski predstavlja našu pobjedu nad smrću, zaslugom sina Božjega, Isusa Krista, koji je svojom mukom spasio ljudski rod od smrti i propasti. Zbog toga je blagdan Uskrsa preokret u povijesti ljudskog spasenja jer je grijehnost i propadljivost ustupila mjesto svetosti i besmrtnosti. Svečana blagdanska misa odr-

žana je popodne i u katedrali Bezgrješnog začeća BDM u Starome Baru. Svečane svete mise i obredi održani su i u susjednoj župi sv. Ivana Krstitelja u Zupcima te u drugim župama barskoga dekanata (Šestani, Livari, Cetinje), kao i diljem Barske nadbiskupije. Također, spomenimo i da je u nazočnosti velikog broja vjernika blagdan Uskrsa svečano obilježen i u rubnim župama budvanskoga dekanata Kotorске biskupije koje se nalaze na području općine Bar (župa Uznesenja BDM - Sutomore, župa sv. Andrije - Brca i župa

Rođenja BDM - Sušanj). Sve te mise nakon Uskrsa održane su drugog i trećeg dana blagdana u župnim crkvama, odnosno u kapelama na mjesnim grobljima. Time se u duhovnom smislu želi naglasiti da su i naši dragi pokojnici u zajedništvu s njihovim potomcima sudionici velike nebeske obitelji koja će skupa s Bogom i Svim svetima baštiniti najuzvišeniji dar za koji je svojom mukom i uskrsnućem zaslužan isključivo Isus Krist koji, zahvaljujući njegovoj dobroti i milosrđu, uživa sav ljudski rod - Vječnost!

V. M.

PROSLAVA USKRSA U PODGORICI

U župi Presvetog Srca Isusovog u Podgorici, u vrijeme korizme organiziran je križni put svakog dana, također i svake nedjelje poslije misa, ali na 5. korizmenu nedjelju taj je križni put bio nešto posebno. Ove godine već je treći put bio križni put sa scenom, samo što su ovog puta umjesto odraslih glumila samo djeca. Dirljivo su predstavili sve što je za nas propatio Isus. Na Cvjetnicu su se blagoslivljale maslinove i lovorove grančice. Na svetom trodnevlju bilo je svakog dana

sve više vjernika. Za vrijeme mise na Veliki četvrtak bilo je pranje nogu apostolima, a onda poslije mise i kratko druženje s njima. Na Veliki petak se poslije obreda ostalo još do kasno u noć kraj Božjega groba, a također i u subotu tijekom dana: po rasporedu razne obitelji. U subotu se no-

sila i blagoslovljena vatra po kućama kako bi se blagoslovi- la vatra, na kojoj će se spre- mati uskrсна jela. Na večer u 20 sati bila je vigiliја. Sva tri dana bili su obredi na oba je- zika (albanskome i hrvatsko- me), a u nedjelju je onda bila misa posebno na hrvatskome i posebno na albanskome. Za

djecu su se spremila i lijepo ukrašena jaja. Mediji su sve to popratili. Župni zbor je bio izvrstan, pjevali su jako lijepo sve dane, a bilo je i puno mini- stranata. Samo je možda kiša malo remetila radosno raspo- loženje uskrsnog blagdana.

Don Janez

OBIČAJI ZA VRIJEME USKRSNIH BLAGDANA

Cvjetnica se u južnoj Hrvatskoj zove i Palmana nedjelja te Neđeja od pôme u Župi Dubrovačkoj. Rano ujutro vjernici su se pripremali da s pomom (isprepletena palmina grančica) i maslinovim grančicama idu u crkvu, da bi ih blagoslovili. Pomu su nosila samo djeca. One obitelji koje nisu imale djece ili su im djeca već odrasla, davali su pome djeci iz susjedstva. Djeci bi bilo drago imati što više poma jer se na Uskrs djeci darivala pisanica (maščena jaja), a onome tko je nosio pomu dali bi dvije. Pome su i u 19. stoljeću bile rijetkost, a i danas su cijenjene zato što se izrađuju samo u južnome dijelu Hrvatske, a malo žena zna kako se pletu. Nakon blagoslova, pome se odnose u pčelinjak, u polje, u staju, a u kući se stavljaju ispred raspela ili svete slike. Stara, prošlogodišnja, poma po običaju se ne smije baciti u smeće, već se ili zakapa u zemlju ili se, češće, spaljuje, a pepeo se koristi za pepeljenje na Pepelnicu. Ovaj običaj je bio i u mjestima Boke kotorske.

U nekim krajevima Hrvatske i Dalmacije, kao i u mjestima Boke kotorske, postoji običaj umivanja na Cvjetnicu, a negdje i na Veliku subotu cvijećem.

Veliki četvrtak označava posljednji dan korizme, a na taj dan na večer započinje vazmeno trodnevlje (Veliki četvrtak, Veliki petak, Velika subota). Prije podne održava se samo jedna sveta misa. Ona se naziva Misa posvete ulja, koja se upotrebljavaju za krštenja, potvrde te za svećeničko i biskupsko ređenje i bolesničko pomazanje.

U dane Svetog trodnevlja, tj. od četvrtka na večer do subo-

te na večer, ne zvone crkvena zvana. U Dalmaciji i Boki je običaj da se na Veliki četvrtak kaže da se zvona vezuju. Dječaci drvenim škegrtaljkama označavaju vrijeme jutarnje, podnevne i večernje molitve. Običaj šibanja poznat je u Boki, Istri i u Slavoniji, gdje se naziva „šibarine“. Šibe su bile od trsa iz starog vinograda ili od grana masline ili gloga.

Na Hvaru su glasovite procesije za križem ili „hvarske procesije za križen“, što je naziv za tradicijsku noćnu procesiju koja se već nekoliko stoljeća svaki Veliki četvrtak organizira na otoku Hvaru.

Procesija je jedinstveni i izniman obred. Po svom trajanju i po naglašenome pasionskom sadržaju pripremaju je i provode bratovštine odnosno zajednice hvarskih vjernika u čiju je povijest i život križ duboko upisan. Okosnica procesije je Gospin plač, osmerački pasionski tekst iz 15. stoljeća kojeg u formi glazbenoga dijaloga pjevaju izabrani pjevači, kantaduri. Procesija „Za Križem“ počinje u 22 sata na Veliki četvrtak, traje 8 sati, duga je oko 22 km i obuhvaća šest župa: Jelsu, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrbosku. U Boki je sačuvan veliki broj Gospodnjih plačeva iz vremena baroka.

Veliki petak je spomen na Kristovu smrt. Na taj dan održava se post i nemrs. Post je obvezan za sve osobe od 18 do 60 godina. Ne jede se meso toplokrvnih životinja niti mesne prerađevine, a dopušten je jedan cjeloviti obrok. U kontinentalnome dijelu Hrvatske najčešće se jede grah, suho voće, kompoti, štrudle od sira te tijesto s orasima i makom. Također se jede i riba. U kontinentalnome dijelu jede se šaran i štuka, a u Istri, Primorju i Dalmaciji morska riba i plodovi mora.

Na Veliki petak nema svete mise, nego postoje samo obredi muke Gospodnje. Svećenik nosi odjeću crvene boje, simbol mučeničke smrti. Evanđelje na Veliki petak je Muka, i to po Ivanu, koja se čita ili pjeva.

Velika subota predstavlja spomen na Kristov počinak u grobu. Nema mise niti pričestivanja. Ponovno se počinju svirati orgulje, pale se svijeće na oltaru te zvone sva zvana. Nastupa, dakle, radost jer je Krist uskrsnuo, pobijedio smrt. Uskrsna jaja (pisanice) i **blagoslov jela** dio su narodnih običaja vezanih uz najznačajniji kršćanski blagdan. **Blagoslov jela** stara je crkvena i pučka tradicija našega naroda. Na Veliku subotu ili u rano jutro na sam **Uskrs**, u svojim košarama nose jelo: jaja, kruh, pincu, luk... na uskrsni blagoslov! Uz **blagoslovljeno jelo** ljudi su u prošlosti vezivali mnogobrojne druge, ne baš vjerske, običaje i praznovjerja. Tako se govorilo da je grijeh čak i mirisanje blagoslovljena jela prije Uskrsa, a kamoli da ga se jede! U nekim se krajevima smatralo da takvo jelo ne smije okusiti tko nije bio na ispovijedi. U Istri ili na Braču, prije no što bi se zagrizlo u blagoslovljeno jelo, valjalo je prožvakati poneki maslinov list. U Kastavštini, pak, prvo je trebalo kušati blagoslovljeni luk, a kod bunjevačkih Hrvata hren – kao podsjećanje na to da nema slasti bez muke i gorčine, ni spasa bez križa! Blagoslovljena jaja čak se nisu smjela jesti, već su se čuvala zbog svoje „ljekovite moći“.

Uskrs se često naziva i Vazam. Sama riječ vazam dolazi od vuzem (uzeti), odnosno označava da se nakon dugog vremena posta (post se u korizmi, i to ne posvuda, prekidao samo na Veliki četvrtak) opet može jesti meso. Postoji određena razlika između Vazma i Uskrsa. Dok Uskrs ozna-

čava sam dan kada se slavi Kristovo uskrsnuće, Vazam je širi pojam i označava cijelo otajstvo spasenja – Kristovu muku, smrt, uskrsnuće i proslavu.

Uskrs je najveći kršćanski blagdan, slavi se središnji događaj kršćanstva: Kristovo uskrsnuće. Skrušene molitve, procesije, obredne vatre, blagdanski pripremljena jela i kolači i njihov blagoslov u uskrsnoj košari, bojenje uskrsnih jaja, uskrsno čestitanje i darivanje te pjesme u slavu Uskrsa dio su hrvatskih pučkih uskrsnih običaja. Tradicijska uskrsna jela su: pinca, sirnica, razne uskrsne pogače ukrašene pisanicama, peciva, kuhana šunka i šunka pečena u kruhu s mladim lukom, hrenom i rotkvicama, kuhana kokoš s domaćim rezancima, kuglof, rožata i dr.

Djeca se za Uskrs igraju igrama u koje su uključene pisanice poput: tuckanja pisanicama, gađanja pisanica kovanicama, traženja skrivenih pisanica po kući ili u travi izvan kuće i sl. U igri tuckanja jajima uzme se svoje jaje i izabere se protivnika. Jaja se jedno u drugo tuckaju vrho-

vima, a pobjednik je onaj čije jaje ostane čitavo i on nastavlja igru. Pisanica pobjednica je ona koja ostane čitava nakon cijelog kruga.

Bojenje pisanica duboko je ukorijenjeno u hrvatskoj tradiciji. Za bojenje pisanica koristile su se prirodne boje, najčešće crvena dobivena kuhanjem ljuski crvenoga luka. Crne pisanice karakteristične su za Međimurje. Boja se dobila od bobica bazge ili čađe. Motivi na pisanicama radili su se struganjem iglama, skalpelima ili nožićima. Koristio se i vosak tako da se na vrh pera ili tankoga drvenog štapića stavila kuglica voska, koji

se rastalio na plamenu svijeće. Kada se završilo crtanje voskom, jaje se stavilo u boju i kuhalo. Na kraju se premazalo komadićem slanine radi sjaja.

Od 2008. godine pisanica u Hrvatskoj ima status nematerijalnoga dobra. Turistička zajednica Koprivničko-križevačke županije pokrenula je 2009. projekt izrade velikih uskrsnih jaja oslikanih u maniri naive u suradnji sa slikarima naivcima članovima Udruge hlebinskih slikara i kipara, Udruge „Molvarski likovni krug“ i Likovne sekcije „Podravka 72“. U suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom velika uskrsna jaja krasila su trgove gradova i mjesta u Hrvatskoj i u inozemstvu.

Takvo veliko jaje, visine oko dva metra, prošle godine poklonjeno je gradu Parizu, Rigi i Kotorskoj biskupiji.

KRIŽNI PUT U KOTORU

Dana 21. ožujka u Kotoru je održan pokornički križni put s nakanom i molitvom za sve proganjene kršćane danas u svijetu.

Križni put, na vrhu San Giovannija

Pobožnost je predvodio fra Filip Karadža, predstojnik kotorskoga samostana sv. Klare.

Nakon pobožnosti fra Filip je održao prigodnu propovijed

na temu „Značaj križa u povijesti čovječanstva“.

Križni put

BLAGOSLOV HRANE U CRKVI SV. MATEJA U DOBROTI

Blagoslov hrane u crkvi sv. Mateja u Dobroti obavio je na Uskrs don Ante Dragobratović. Od hrane se obično nosi fugaca (pinca), jaja, sir, šunka, mladi luk i sol. Sve te namirnice stavljaju se u košaricu ili u duboki pijat koji se zajedno s hranom umotava u bijelu maramu, pri vrhu zavezanu u grop i tako donosi na blagoslov. Običaj blagovanja blagoslovljene hrane zadržao se u svim mjestima Boke kotorske sve do danas.

Blagoslovljena u župi sv. Mateja

*UČENICI HRVATSKE NASTAVE IZ KOTORA I TIVTA POSJETILI
SPLIT, TROGIR I HVAR*

Terenska nastava

Učenici su se s ovogodišnje terenske nastave vratili svojim domovima bogatiji za nova znanja i poznanstva, naučili su mnogo toga o hrvatskoj kulturi i povijesti, ali su se pri tome i dobro zabavili.

Piše:
Valentina Andrić

Kao i prethodnih godina tako je i ove, od 20. do 24. ožujka, organizira-

na terenska nastava za polaznike nastave hrvatskoga jezika i kulture iz Tivta i Kotora. Učenici su ove godine, uz pratnju profesorice Ane Šarčević, te uime Školsko-

ga odbora hrvatske nastave Ljerke Sindik, upoznali kulturne znamenitosti grada Splita, Trogira i otoka Hvara.

U Splitu

Naše prvo odredište bio je Split. U dobrom raspoloženju najprije smo obišli nogometni stadion Poljud te su mali navijači Hajduka imali prilike fotografirati se ispred boja svoga omiljenog kluba i doživjeti „poljudsku ljepoticu“ na najbolji način. Zatim smo nekoliko sati proveli u poznatome trgovačkom centru City Center One, nakon čega smo se smjestili u Učeničkome domu Split. Ravnatelj Mladen Kamenjarin, kao i drugi zaposlenici Doma, potrudili su se da naš boravak bude jako ugodan, te su se tu rodila i neka nova poznanstva.

Drugoga dana obišli smo Muzej Ivana Meštrovića gdje nas je kustos upoznao s Meštrovićevim djelima. Vidjeli smo na stotine skulptura, crteža i slika ovoga velikog majstora, ali najviše pozornosti kod učenika izazvala je ekspresionistička skulptura koja na vjerodostojan i krajnje realan način prikazuje bol i patnju starozavjetnoga pravednika Joba. Uz pratnju vodiča, u Starome gradu u Splitu obišli smo podrume rimskoga cara

Dioklecijana koji je vladao u 3. stoljeću i ostatke palače iz kojih je nastao današnji Split. Čuli smo mnoge zanimljive činjenice povezane s Dioklecijanovom vladavinom, a njegovi podrumi koje je dao izgraditi da bi na simboličan način bio iznad ostalih, oduševili su svakoga od nas. Vidjeli smo i predvorje nekadašnje palače, Dioklecijanove odaje, kao i sfingu na Peristilu za koju se vjeruje da ju je Dioklecijan

donio iz Egipta. Ono što je posebno bilo zanimljivo učenicima još je jedno djelo Ivana Meštrovića – monumentalna skulptura Grgura Ninskog koji se borio za to da se mise održavaju i na staroslavenskome jeziku kako bi običnome puku bile razumljive. Prema lokalnome vjerovanju, svakomu tko dodirne njegov nožni palac ispunit će se želja, te se učenici nisu ustručavali i po nekoliko puta provjeriti ovu legendu.

Na Poljudu

U Trogiru

Trećega dana, na putu do Trogira, vidjeli smo ruševine nekadašnje metropole rimske provincije Dalmacije – Salona, u čijoj je blizini grad Solin. Salona je pod zaštitom UNESCO-a, kao i grad Trogir, gdje smo, uz pratnju vodiča, obišli katedralu sv. Lovre i slušali o njezinoj povijesti i arhitektonskoj vrijednosti. Kiša, koja je neprestano padala, nije nas omela da obiđemo značajne građevine u Trogiru, kao što su crkva sv. Sebastijana i kula Kamerlengo, i da naučimo toliko toga o ovome malom, ali prelijepom gradiću. Kratko vrijeme proveli smo i u Drveniku, gdje nas umor i nenasipavanost nisu spriječili da svi zajedno u lokalnoj konobi zapjevamo poznate dalmatinske i bokeljske pjesme, a sa zadovoljstvom su nam se u pjevanju pridružili i mještani.

Na Hvaru

Terenska nastava nastavila se na najsunčanijemu otoku na Jadranskom moru – otoku Hvaru. Bili smo smješteni u Jelsi, gdje smo, uz pratnju vodiča, obišli crkvu Gospe od Zdravlja, zaštitnicu Jelse, s koje se pruža predivan pogled na Jelšansko polje i susjedne otoke. U Jelsi smo obišli i crkvu Uznesenja Marijinog iz 14. stoljeća, koja je interesantna po tome što su se u njoj nekada sahranjivali ljudi, tako da ona predstavlja i grobnicu. Posjetili smo i poznatu vinariju Tomić kroz koju nas je vodio njezin vlasnik Andro Tomić, čija se obitelj vinarstvom bavi već 150 godina.

Na otoku Hvaru posjetili smo i grad Hvar gdje smo od više kustosice Muzeja hvarske baštine prof. Mirjane Kolumbić slušali o povijesti samoga grada, o katedrali svetoga Stjepana koja se nalazi na najvećem dalmatinskom trgu, o sat-kuli, Hektorovićevoj pala-

Peristil

či, kao i o Arsenalu u kome se nalazi prvo građansko kazalište u Europi. Zanimljivo nam je bilo obići i Franjevački samostan i crkvu sv. Marije od Milosti koji se nalaze na prekrasnoj lokaciji uz samo more i s kojih se pruža lijep pogled na Paklinske otoke. Unutar samostana vidjeli smo muzejsku zbirku starih knjiga, novca i posuđa, a najviše nas je impresionirala slika Posljednje večere iz 17. stoljeća. U vrtu samostana imali smo prilike vidjeti čempres ogromnih dimenzija, starosti oko tristo godina. U gradu Hvaru posjetili smo i Benediktinski samostan sv. Ivana Krstitelja i Antuna Opata u kome su izloženi specifični i unikatni komadi čipke rađeni bez nacrtu od agavine niti, razno posuđe, etnografski predmeti, ali i umjetničke slike. Posebno nam je ugodno bilo u Biskupskome muzeju ne samo zbog toga što smo tu vidjeli liturgijsko posuđe, razne arhivske dokumente, stare knjige, i sakralno ruho nego i jer nam je o eksponatima nadahnuto govorio hvarski biskup mons. Slobodan Štambuk zamolivši nas da pozdrave prenesemo našem biskupu mons. Iliji Janjiću.

Da bi biskup Štambuk saznao za naš posjet Hvaru, pobrinuo se voditelj jelšanskoga župnog zbora gospodin Slavko Reljić. Zahvaljujući njegovim odabirima ništa nam nije nedostajalo za vrijeme boravka na Hvaru.

Učenici su se s ovogodišnje terenske nastave vratili svojim domovima bogatiji za nova znanja i poznanstva, naučili su mnogo toga o hrvatskoj kulturi i povijesti, ali su se pri tome i dobro zabavili.

Terensku nastavu ne bi bilo moguće realizirati bez nesebična zalaganja voditeljice splitske podružnice Hrvatske matice iseljenika Branke Bezić Filipović kao i bez pomoći naših sponzora zahvaljujući kojima učenici nisu plaćali troškove puta: Dental Smile, Dentalux, Hotel Splendid, Hrvatska građanska inicijativa, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, INA Crna Gora, Kotorska biskupija, Ledo, Općina Bar, Općina Kotor, Općina Tivat, Porto Montenegro, Turistička organizacija Tivat i Dom učenika i studenata „Spasić-Mašera“.

Renesansni zidni nadgrobni spomenik biskupa Tripa Bizanti u kotorskoj bazilici-katedrali sv. Tripuna i latinski natpis na njemu

Apsida katedrale prije 1900. godine

Onaj koji je vrlinama stekao slavu, sve je zaslužio pa i mitru, koju je prije šesnaest godina nakon sebe Luki nećaku od brata providio. I kao što je 2. prosinca Tripo plemićkog roda Bizanti biskupom postao, tako je isto 2. prosinca i umro. Nasljednik mu daruje ovaj spomenik, a Gospodin nebo. Godine Gospodnje 1532. dana 10. mjeseca studenoga.

Piše:

Don Anton Belan

Ivan Kukuljević Sakcinski (1816. - 1889.) smatra se osnivačem moderne hrvatske historiografije i bibliografije.

Prvi je u Hrvatskome saboru 1843. godine, u kojemu se do tada isključivo govorilo latinski, održao govor na hrvatskome jeziku. Sakcinski je 1866. godine odbio imenovanje za člana novoutemeljene Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, s tim da 1886. postaje njezinim počasnim članom. Bio je prvi predsjednik Matice hrvatske (1874. - 1889.).

U rujnu 1856. godine odlazi na višemjesečno putovanje po Lici, Hrvatskom primorju, Dalmaciji, Grčkoj, Albaniji i Italiji. Kao plod toga putovanja nastaje njegovo vrlo zanimljivo i povijesnim podacima bogato djelo, putopisnog žanra, pod nazivom *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Arbanije, Krfa i Italije* (Ivan Batušić – Ivan Kukuljević Sakcinski, Izabrana djela, Zagreb, 1997.). U sklopu tog putovanja nakon Dubrovnika u vremenu od 4. do 7. studenoga posjećuje Boku i Kotor. Za njega kaže: *Malo ima gradova koji bi u tako tijesnom opsegu toliko sačuvali starina koliko grad Kotor* (Idem, str. 516). Obilazeći grad opisuje njegove crkve i prepisuje neke od latinskih natpisa u njima. Bilježi i imena ljudi koje je u Kotoru susretao, a

koji su mu na neki način bili domaćini. Među ostalima spominje i: *umnoga kanonika Bašića* (don Anton Bašić - prvi je učitelj knjaza Danila).

Među kotorskim znamenitostima navodi i zidni renesansni nadgrobni spomenik biskupa Tripa Bizanti za kojega kaže da se nalazi u crkvi sv. Josipa (Sic!). O ovom spomeniku piše sljedeće: *Jošte vriedi da spomenem grobni spomenik Trifona Bizanta Kotoranina, nalazeći se u crkvi sv. Josipa, koj svjedoči da je taj slavni učenjak, doktor prava i filozofije, knjižničar nadvojvode modenskoga, profesor filozofije, grčkoga i latinskoga jezika na sveučilištih u Bolonji i Perugiji te napokon biskup kotorski, umro dne 10. studena 1532., a ne g. 1540. kako njeki njegovi životopisci tvrde* (Idem, str. 518). Flaminio Cornelio u djelu *Catharus Dalmatiae Civitas, Patavii MDCCCLIX*, str. 39, pogrešno piše da je Tripo abdicirao 1530. godine jer to je godina kada je Luka, njegov nećak, bio posvećen za biskupa. Flaminio navodi točnu godinu smrti Tripuna 1540., kao i datum izbora Luke za biskupa 8. VII. 1524. godine. Sasvim sigurno podatke o biskupu Tripunu Sakcinski preuzima iz knjige *Dizionario Biografico degli uomini illustri della Dalmazia* akademika Šime Ljubića, koja je imala veliku popularnost, a tiskana je u Zadru upravo 1856. godine. U tom djelu Ljubić piše

da je biskup Tripo Biznati umro 1540. godine. Sakcinski je, dakle, vidio grobnicu i na njoj natpis s godinom 1532., ali sasvim sigurno ne u crkvi sv. Josipa jer je njezina gradnja započela 1631. godine, a spomenik je nastao više od stotinu godina ranije te se do restauracije katedrale (1897. - 1907.) pod vodstvom prof. Luigija Hausera i ing. Milana Karlovca nalazio u južnome dijelu glavne apsida kotorske katedrale, a 1900. godine postavljen je na sadašnje mjesto, tada u potpunosti srušenoga i obnovljenoga njenoga južnog broda.

Budući da Sakcinski piše u pluralu: *Kako njeki* za pretpostaviti je da je on podatke o biskupu Tripu Bizanti koristio iz više izvora.

Najiscrpnije podatke nalazimo u Farlatijevom odnosno Coletijevom djelu *Illirycum Sacrum*, Tom. VI, u poglavlju: *Episcopi Ascrivenses sive Catharenses, Venetiis MDCCC*, str. 478-486. Osim ove knjige značajan izvor predstavlja i knjiga s naslovom *Memorie spettanti ad alcuni uomini illustri di Cattaro, Ragusa 1811*, str. 11-12; autora Francesca Marija Appendinija. U ovom djelu autor razlikuje Tripuna Bizanti biskupa od Tripuna Bizanti humanista, profesora grčke i latinske književnosti na sveučilištima u Perudi i Bolonji. (Idem, str. 17) Jedan i drugi Tripun živjeli su u isto vrijeme. Dominikanac Girola-

mo Bigarella u posmrtnome govoru, *Oratio in funere*, biskupu kotorskom, a kasnije sufraganu i generalnom vikaru biskupa Akvileje Pavu Bizanti, održanom u katedrali u Udinama 4. ožujka 1587. godine, navodeći značajne ličnosti iz obitelji Bizanti dobro razlikuje u istom vremenskom razdoblju dva Tripa Bizanti. Ovaj govor tiskan je iste godine od Paola Gryssaldusa iz Perude, bez pristanka Bigarelle i od istog izdavača doživio je i drugo izdanje u Mlecima 1637. godine: *Typographia Dominici Guerraci et Io. Baptistae fratrum*. U prvome dijelu posmrtnoga govora Bigarella opisuje Kotor, a zatim donosi biografije poznatijih članova obitelji Bizanti, među njima i dva Tripa. Ljubić je podatke koji se odnose na Tripa humanista i profesora preuzeo od Bigarelle, ali ih je pripisao biskupu Tripu, što dovodi do interpolacije biografija ova dva Tripuna: *Etenim quibus interim laudibus efferam doctissimum illum Tryphonem Bysantium tam legum quam philosophiae ac theologiae excelentissimum doctorem, qui et Bononiensi et in Perusina accademia grecas latinisque litteras tam copiose tam feliciter publice proffessus est* (Dizionario Biografico degli uomini illustri della Dalmazia, str. 37-38). Ovaj se citat nalazi i kod Appendinija. Ljubić navodi da je Tripun biskup bio još i bibliotekar nadvojvode modenskoga, što nije moguće jer je ta biblioteka osnovana krajem XVI. stoljeća, a biskup Tripo je umro 1540. godine. Djelo Šime Ljubića zavelo je u tom poistovjećivanju i neke druge autore nakon njega, kao recimo Giuseppe Gelcich *Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro, Zara 1880, str. 200*. Dok Ida von Düringsfeld u knjizi koja nosi naslov *Aus Dalmatien, Prag 1857., str. 310-311*, dobro razlikuje Tri-

puna biskupa od Tripuna profesora, njih razlikuje i Urban Raffaelli u članku: *Cenni intorno ad alcuni individui della famiglia Bizanti di Cattaro*, u: *La Dalmazia, Anno II., Zara 1846., str. 418*. Od novijih autora o biskupu Tripunu Bizanti pisali su don Anton Milošević, don Ivo Stjepčević, don Srećko Vulović koji razlikuje dva Tripa, a za Tripa profesora navodi da je bio u prijateljskim odnosima s talijanskim znamenitim pjesnikom Lodovicom Ariostom (Srećko Vulović, *O dopisivanju između Antona dr. Bizantija kotorskoga plemića i o. Filipa Riceputija, Program C. K. Državne velike gimnazije u Kotoru, za šk. g. 1886. - 87., Zadar, 1887., str. 13*). Nadalje o Tripu biskupu pišu: A. Dudan, dr. Ljubo Karaman, dr. Cvito Fisković, dr. Miloš Milošević, dr. Slavko Mijušković, mr. Jovan Martinović. I kod nekih od ovih autora dolazi do interpolacije jer podatke preuzimaju samo od Ljubića ili Đelčića. Nijedan od navedenih autora, pišući o ovome spomeniku, ne donosi prevedeni latinski natpis koji se na njemu nalazi ispisan rustičnom kapitalom te ne predstavlja problem u čitanju niti razrješenju abrevijatura.

Tripo i Luka Bizanti, biskupi

Stara kotorska obitelj Bizanti podrijetlom je iz Pulje (Bari). U popisu plemićkih obitelji toga grada iz godine 1282. više puta se navodi prezime Bizanti (Gerardo Cioffari, *Storia di Bari figure e vicende dell'epoca medioevale, Bari, 1998., str. 198*). Tripo Bizanti bio je kao kanonik i arhiepiskop kotorske katedrale, doktor obaju prava i filozofije, od pape Leona X. imenovan nasljednikom kotorskome biskupu Ivanu Chierregatu, koji je u rujnu 1513. godine umro u Mlecima. Nakon posvete u Rimu gdje ga je

imenovanje zateklo iste godine, biskup Tripo sudjeluje na III. Lateranskom saboru, na kojem je prisutan i 1517. godine. U prijateljskim je odnosima s kardinalom Dominicom Grimani, akvilejskim patrijarhom, koji je Tripu bio zaštitnik i mecena, čijom je zaslugom Tripo postao kotorskim biskupom: *Tryphon, se Dominico debere, quidquid honoris erat confectus, ipsamque episcopalem dignitatem (Illirycum Sacrum, Tom. VI., str. 478)*. U Kotor dolazi 1514. godine gdje je primljen s velikim oduševljenjem jer je bio, nakon 160 godina, prvi biskup Kotoranin nakon serije mletačkih biskupa: *Ad suam Sedem pervenit ubi summa omnium laetitia excipiebatur, eo quod post centum et sexaginta annos primus ex Catharensibus episcopali honore dignus inventus fuerit (Shematismus seu status personalis et localis Dioecesis Catharensis pro anno Domini MCMVII, str. 36)*. Biskup Tripo 1514. godine daje dopuštenje sestri Ozani da se može nastaniti kao zazidana djeвица (*virgines muratae*) u isposnici uz crkvu sv. Bartolomeja koja se nalazila na sjevernoj strani kotorskih zidina uz samostan sv. Klare. Godine 1524. postigao je od pape Klementa VII. da njegov nećak Luka, koji je tada imao samo 21 godinu, bude imenovan njegovim nasljednikom. Da bi Luka mogao biti posvećen za biskupa, morao je napuniti 27 godina: *Anno 1524 Triphon a Clemetne VII impetravit, ut Lucam fratris filium, annos unum et viginti natum speciali concessione ad sustinendum gerendumque munus episcopale, adiutorem iure successionis sibi daret... antequam idem Lucas vigesimum septimum dictae aetatis annum attingeret (Illirycum Sacrum, Tom. VI, str. 486)*. Luka je bio posvećen za biskupa 1530. godine, a Tripun

je abdicirao 1532. *Id argumentum est Tryphonem usque ad annum 1532 retinuisse titulum ac sedem episcopale (Idem, str. 486).* Tripun je do 1532. godine zadržao upravu Kotorskom biskupijom te je nakon proslave sv. Tripuna 10. studenoga istu predao nećaku Luki, a on se povukao u Cenedu, današnji Vittorio Veneto u blizini Venecije, gdje je umro 1540. godine i tamo bio pokopan. Coleti piše da je Tripo abdicirao nakon mjeseca veljače i povukao se u privatni život. *Post mensem Februarium deposito Pontificatu in vitam privatam secessit (Illyricum Sacrum, str. 486.).* Iz natpisa na spomeniku rezultira da je to bilo 10. studenoga to jest na Mali Tripundan. Coleti, dakle,

griješi misleći na Tripundan u veljači. Luka Bizanti upravljao je biskupijom dvije godine uz strica, a 33 godine kao ordinarij: *Qui per annos amplius quadraginta partim cum Tryphonem patruo partim per se ipse rem christianam atque ecclesiasticam sapienter administravit (Idem, str. 486-487).* *Amplius quadraginta* – više od četrdeset, odnosi se od trenutka izbora za biskupa 1524. godine. Luka je sudjelovao u obrani grada za vrijeme opsade Hajredina Barbarosse 1539. godine i zajedno sa sestrom Ozanom obilazio je branitelje gradskih zidina hrabreći ih da u obrani ne posustanu. Na preporuku sestre Ozane, svi oni koji nisu mogli sudjelovati u obrani grada molili su u ka-

tedrali kronicu, a u litanijama u čast Bogorodici biskup Luka uvrstio je zaziv *Kraljice presvete krunice, moli za nas!* Za opću Crkvu ovaj je zaziv uvršten u Lauretanskim litanijama tek nakon Lepantske bitke 1571. godine. Godine 1561. otišao je na Tridentski koncil: *Ad concilium Tridnetinum iturus (Idem, str. 489).* Godine 1565. sudjelovao je prigodom pokopa sestre Ozane, već tada nazivane Blaženom. Iste godine upravu biskupije prepušta bratu Pavu: *Paulus Bisantius Catharensem Ecclesiam, quam Lucas dimiserat suscepit administrandam anno 1565. die 12 octobris (Flaminio Cornelio, Catharus Dalmatiae Civitas, str.39.)*

Grobnice kotorskih biskupa i renesansni zidni spomenik biskupa Tripa Bizanti

U kotorskoj katedrali postojala je više nego jedna grobnica za biskupe. Sačuvana su tri grobna latinska natpisa kotorskih biskupa iz XIII. stoljeća. Prvi grobni natpis biskupa Mihovila datiran je 1205. godinom (tada još ne postoji zetska misionarska episkopija koju sv. Sava osniva u potpuno katoličkoj sredini s nesigurnim sjedištem, ali čiji se episkopi nakon 1250. godine javljaju i na Prevlaci u poznatome benediktinskome samostanu i crkvi sv. Mihovila. Dobra ovoga samostana bila su 1124. godine od kotorskog biskupa Ursacija i kotorske komune poklonjena za izgradnju kotorske katedrale – *...donamus Tumbam s. Archhangeli ad ecclesiam s. Tryphonis, Flaminio Cornelio, Catharus Dalmatiae Civitas, Patavii MDCCCLIX, str. 18).* Sljedeći nadgrobni natpis pripada kotorskom biskupu Srđu

Nadgrobni spomenik biskupa Tripa Bizanti

i nosi godinu 1219. Treći pripada biskupu Deodatu i obilježen je godinom 1254. Ovo su najstariji sačuvani grobni natpisi kotorskih biskupa. U Baru su postojale biskupske grobnice iz istog razdoblja, ali

njihovi natpisi do nas su došli samo u prijepisu jer su bili uništeni prigodom udara грома 1878. godine u barsku katedralnu crkvu sv. Jurja, koja je bila pretvorena u džamiju odnosno barutanu (Dr. Ivan

Marković, *Dukljansko-barska metropolija*, Zagreb, 1902., str. 186). Barske epitafe prvi je objavio Rački 1860. godine (Idem, str. 179.).

Godine 1754. biskup Hiacint Zanolatti bio je pokopan u zajedničkoj grobnici za biskupe u kotorskoj katedrali koja se nalazila s lijeve strane njezina glavnoga broda (*In communi Episcoporum sepulchro, quod erat in aede cathedrali ad sinistram arae maximae clausum operculo marmoreo cui insculpta est effigies Episcopalis, Illirycum Sacrum*, Tom. VI., str. 515). Iz natpisa saznajemo da je grobnica imala mramornu ploču na kojoj je bio isklesan lik biskupa.

Za biskupa Marka Antona Gregorinu koji je gradu ostavio svoju obiteljsku kuću, u kojoj je danas smješten Pomorski muzej, a čija se 200 godišnjica smrti navršava 8. lipnja ove godine, saznajemo da je bio pokopan u novoj grobnici za biskupe koja se nalazila ispod biskupskog trona (*Sotto il trono vescovile, Knjiga umrlih kotorske župe, Br. III., str. 171 r.*).

Navedene grobnice biskupa Hijacinata i Marka Antona nisu sačuvane. U XVII. stoljeću u prolazu sjevernih vrata ispod monumentalnog stubišta relikvijara sagrađene su četiri grobnice i kriptu u kojoj su u XIX. stoljeću pokopana tri kotorska biskupa i to: Stjepan Pavlović Lučić 1853. godine, Kazimir Forlani 1887. godine i Tripo Radoničić 1894. godine. Biskup Tripo Radoničić je posljednji kotorski biskup pokopan u katedrali.

Nadgrobni spomenik biskupa Tripuna Bizanti pripada monumentalnim renesansnim zidnim grobnicama na istočno-jadranskoj obali. Dužina spomenika je 2,30 m x 2,05 m. Ležeći lik prelata je u gotovo naravnoj veličini 1,65 m, izveden u dubokom reljefu od korčulanskoga kamena. Pre-

Detalj spomenika

ma mišljenju dr. Cvita Fiskovića rad je domaćih klesara (*Cvito Fisković, O umjetničkim spomenicima grada Kotora, Spomenik CIII, SANU, Beograd, 1953., str. 79*). Mislim da njegov izvorni oblik nije bio zamišljen ovako kako danas izgleda, već je reljef biskupa trebao biti poklopac sarkofaga postavljenog u udubljenoj niši s polukružnom kaneliranom kalotom koju podržavaju dva stupa s korintskim kapitelima i s posvetnim natpisom u donjem dijelu spomenika. Ali budući da biskup Tripo nije umro u Kotoru, došlo je do ovakve izvedbe. Grobnicu u gornjem dijelu krasi likovi sv. Luke evanđelista i sv. Tripuna koji su bili zaštitnici dvojice biskupa, kao i dva Tripova biskupska grba. Kutove u donjem dijelu rese dvije lavlje glave, blago okrenute na lijevu i desnu stranu.

Lav je glavna heraldička oznaka grba plemićke obitelji Bizanti. Biskup je odjeven u pontifikalnoj odjeći s plaštem, pastoralom i mitrom na glavi koja mu je položena na jastuku. Na rukama ima pontifikalne rukavice s prstenom na kažiprstu desne ruke, bez vješto razigranih nabora na albi koja je prekrivena u skla-

du s onodobnim liturgijskim propisima, s jednom u smislu ukrasa, sasvim beznačajnom dalmatikom. Na njoj su vidljivi u donjem i gornjem dijelu ostavljeni prostori za eventualno ispisivanje nekog teksta. Plašt čije su bordure ukrašene floralnim elementima podržava kopča s Kristogramom, čija slova nose elemente gotičkog duktusa. Biskupski štap koji

Grb s inicijalima biskupa Tripa Bizanti, iz katedrale

resi pashalni Jaganjac i vrpce na mitri (*infula*) vrlo su vješto izrađeni. Ovu grobnicu Ljubo Karaman ubraja među ljepše na jadranskoj obali (*Ljubo Karaman, Umjetnost u Dalmaciji XV. i XVI. vijeka, Zagreb, MCMXXXIII, str. 140*). Izrađena je od devet posebnih komada kamene plastike, čiji stupovi podržavaju volat-kalotu, a urešeni su korintskim kapi-

telima i floralnom ornamentikom koja se razvija iz renesansne vaze, to jest detaljima koje renesansa preuzima iz klasike. Na pojedinim dijelovima kamena vidljivi su tragovi boje, što znači da je spomenik bio oslikan kao što je to bio i Ciborij glavnoga oltara. Čišćenje je urađeno prigodom restauracije katedrale 1897. - 1907. godine. U ljepoti izvedbe ova-

kvih nadgrobnih zidnih spomenika prednjače renesansni spomenici u Trogiru, Splitu, Šibeniku, Korčuli i Dubrovniku. Danas u Crnoj Gori ovaj spomenik predstavlja najljepši primjerak funeralnog karaktera. Ovakvi spomenici davna su tradicija Dalmacije (*Ljubo Karaman, Idem, str. 140*).

Transkripcija, sintaksa i prijevod latinskoga grobnog natpisa

Prigodom proslave 800 godina katedrale sv. Tripuna, 1966. godine, u prigodnoj monografiji grupe autora koja nosi naslov: *800 godina katedrale sv. Tripuna u Kotoru (1166. -1966.)*, Kotor 1966., str. 116 - 118; u članku *Nat-*

pisi katedrale sv. Tripuna dr. Slavko Mijušković, romanist i povjesničar, dugogodišnji direktor Istorijskog arhiva u Kotoru, a kasnije akademik CANU-a, natpis čita fragmentarno i za njega kaže *da je jezički veoma loš i zbrkan*, jedino ispravno primjećuje da godina 1532. označava godinu Tripunove abdikacije u korist nećaka Luke. Transkripciju teksta nije učinio sam, nego je donosi

prema dr. Cvitu Fiskoviću iz članka: *O umjetničkim spomenicima grada Kotora, Spomenik CIII, SANU, Beograd 1953., str. 79*. Ni Fisković ne donosi prijevod. Za prijevod ovog neobično kaotičnog natpisa, čije riječi izgledaju razbacane bez logičnog reda za formiranje rečenice, bilo je jako važno imati informacije o biskupima Tripunu i Luku, počevši od najstarijih historiografskih podataka.

Natpis na spomeniku

Transkripcija natpisa prema dr. Cvitu Fiskoviću i dr. Slavku Mijuškoviću:

CVI V' TVTE DECVS. PARTV. OMNE. ATQ. INFVLA.
PARTA. EST.
OBTINVIT. POST. SE. QUA. LVCE' EX FRATRE. NEPOTI.
QVARTA. HIC NONAR'. QV'E QUARTA.
DECEBRIS
FECERAT. OCTONIS ANIS. BIS. RETRO. PERACTIS.
PONTIFICE. GENERIS. BISATI. STEMA. TRYPHONEM
IPSV. SVCCESO. SAXO. HOC. DS. ETHERE. DONAT.
AN DNI. MDXXXII. DIE. X. M. NOVEBS.

Za ovaj natpis predlažem ovakvu redakciju teksta i prijevod:

CUI VIRTUTE E DECUS PARTUM, OMNE
ATQUE INFULA PARTA EST,
QUA BIS OCTONIS ANNIS RETRO PERACTIS,
OBTINUIT POST SE LUCE EX FRATE NEPOTI.
QUARTA HIC NONARUM CLAUSIT QUE QU-
ARTA DECEMBRIS FECERAT PONTIFICEM
TRYPHONEM GENERIS STEMMA BIZANTI,
IPSUM SUCCESSOR SAXO HOC,
DOMINUS ET HERE DONAT. ANNO DOMINI
MDXXXII DIE X MENSIS NOVEMBRIS.

Prijevod na hrvatski jezik:

ONAJ KOJI JE VRLINAMA STEKAO SLAVU,
SVE JE ZASLUŽIO PA I MITRU,
KOJU JE PRIJE ŠESNAEST GODINA NAKON
SEBE LUKI NEČAKU OD BRATA PROVIDIO. I
KAO ŠTO JE 2. PROSINCA TRIPLO PLEMIČKOG
RODA BIZANTI BISKUPOM POSTAO, TAKO JE
ISTO 2. PROSINCA I UMRO. NASLJEDNIK MU
DARUJE OVAJ SPOMENIK, A GOSPODIN
NEBO. GODINE GOSPODINJE 1532.
DANA 10. MJESECA STUDENOGA.

Napomene:

Octonis annis bis retro peractis (prije šesnaest godina) odnosi se na 1524. godinu. To je godina izbora Luke za biskupa. $1524 + 16 = 1540$ i predstavlja godinu smrti Tripa i godinu izrade spomenika.

Datum 10. XI. 1532. godine koji se nalazi na spomeniku je godina abdiciranja Tripa u korist nečaka Luke. Zbog čega je baš ta godina na spomeniku, ostaje otvoreno pitanje.

Clausit označava smrt (*diem clausit extremum*).

Hic = ovdje, *diem clausit extremum* = ovdje je umro.

Doslovan prijevod nam dopušta pretpostavku da je biskup Luka spomenik naručio za Cenedu, ali je on, zbog tko zna kojega razloga, ostao u Kotoru.

Fecerat pontificem odnosi se na godinu 1513. kada je Triplo postao biskup.

Dakle, kada smo se dobro upoznali s biografijama dvojice biskupa svi bitni elementi sadržani su na ovome grobnom natpisu. Samo je bilo potrebno učiniti pravilan odnosno logičan raspored riječi. Radi prirode teksta ne ulazimo u analizu padeža i glagolskih oblika. Prijevod je slobodan i u skla-

du s povijesnim činjenicama. U doba oživljavanja klasike, to jest u vrijeme humanizma i renesanse, nije bila rijetkost da je pisanje latinskih epitafa predstavljalo zabavu i za sastavljače i za prevoditelje.

Za tehničku presliku natpisa srdačno zahvaljujem Marini Knežević, slikaru – grafičaru iz Kotora. Ta nam je preslika omogućila uočavanje nekih kasnijih zanemarivih pokušaja korekcije teksta, što nam samo potvrđuje da je njegovo tumačenje i prevođenje predstavljalo teškoću sve do naših dana.

CUI VIRTUTE E DECUS PARTUM, OMNE ATQUE INFULA PARTA EST,
OBTINUIT POST SE LUCE EX FRATE NEPOTI.
QUARTA HIC NONARUM CLAUSIT QUE QUARTA DECEMBRIS
FECERAT OCTONIS ANNIS BIS RETRO PERACTIS.
PONTIFICEM GENERIS BIZANTI STEMMA TRYPHONEM
IPSUM SUCCESSOR SAXO HOC, ET HERE DONAT.
ANNO DOMINI MDXXXII DIE X MENSIS NOVEMBRIS.

Tehnički preslik natpisa

Bez pretenzije da je ovo iščitavanje i tumačenje rezultat konačnog rješenja, želja nam

je bila da ovaj uradak bude doprinos u obilježavanju 850. godišnjice posvete kotorske

katedrale koja nas očekuje 2016. godine.

Štovanje bl. Ozane Kotorke

Prije 450 godina napustila je ovozemaljski život bl. Ozana Kotorka, duhovna voditeljica i savjetnica kršćanskih djevojaka i žena.

O životu i djelovanju bl. Ozane pisali su mnogi teolozi, znanstvenici i štovatelji kao što su opat Inocent Taurisano, Ivo Stjepčević, don Gracija Brajković, dr. Miloš Milošević, don Niko Luković - „Život bl. Ozane Kotorke“, Zagreb, 1928. i dr. Mnogi priznati umjetnici pridonijeli su svojim djelima da se djelovanje i svetost bl. Ozane ne zaboravi. Mnogi likovni umjetnici amateri inspirirani duhovnošću bl. Ozane ovjekovječili su djela iz njezina života. (U samostanu sv. Eufemije u mjestu Kampor na otoku Rabu zapazio sam portret bl. Ozane od nepoznatog autora).

Godine 1993. proslavljen je blagdan bl. Ozane u samostanu sestara dominikanki u Zagrebu na dan 500. godišnjice njezina rođenja. Glavno euharistijsko slavlje vodio je uzoriti kardinal dr. Franjo Kuharić. U svojoj propovjedi kardinal Kuharić je rekao: „Okupljeni smo oko oltara na kojem se događa kalvarijska beskrvna žrtva. Ovdje smo u čast jedine

hrvatske blaženice Hozane Katorske, koja je slijedila Krista, najveći primjer skromnosti, poniznosti i ustrajnosti.“ Na postavljenoj ploči u prvostolnici, katedrali sv. Stjepana u Zagrebu, urezana su imena hrvatskih svetaca i blaženika među kojima je uz bl. Graciju i bl. Ozana Katorska, na čast svih vjernika Bokelja, štovatelja blaženice.

Upoznajući vjerske istine kod plemenite i pobožne obitelji Buća kao vrlo mlada 1515. g. bl. Ozana ušla je u Red svetog Dominika. Izabrala je najstroži način redovničkog života živeći 44 godine u samoći i molitvi. Njezinim molitvama pripisuje se prestanak opsade Kotora od Turaka 1539. godine.

Zagrebački katolici veoma štiju bl. Ozanu, a kao primjer je svakogodišnje Trodnevlje u čast našoj hrvatskoj blaženici.

S obzirom na to da je svojim životom i djelovanjem bl. Ozana ostala u kolektivnoj memoriji svih kršćana kao istinska moralna vrednota ljudskog roda, vjerujem da bi je trebalo slaviti i isticati jednako kao i sv. Tripuna mučenika, zaštitnika Kotora i Boke.

Josip Usmiani

Trodnevlje
u čast našoj hrvatskoj blaženici
održat će se
24., 25. i 26. travnja 2014.
u samostanskoj kapeli
sestara dominikanki,
Trg kardinala Šepera 2 – Trnje
S POČETKOM U 18.30 SATI

Prvi dan trodnevlja
misno slavlje predvodi
o. Marijan Bišup, dominikanac

Drugi dan trodnevlja
misno slavlje predvodi
don Stjepan Bolkovac, salezijanac

Proslava blažene Ozane - suzaštitnice Kotor i Kotorске biskupije

U povodu 450. godišnjice smrti i 350. godišnjice od proglašenja blažene Ozane Kotorke (25. studenoga 1493. – 27. travnja 1565.) za suzaštitnicu grada Kotor i Kotorске biskupije, 27. travnja u katedrali svetoga Tripuna služena je pontifikalna sveta misa koju je predvodio mons. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup.

Na početku svečanosti u obraćanju vjernicima kotorski biskup mons. Ilija Janjić pozdravio je sve nazočne i zahvalio na velikome odazivu vjernicima, hodočasnicima, svećenicima, časnim sesta-

rama iz reda dominikanki iz Dubrovnika, čijoj zajednici je pripadala i blažena Ozana, sestra Maloga Isusa koje su došle u Boku još 1905. godine, sestrama iz reda milosrdnica, franjevkama s Cetinja, dubrovačkome biskupu Mati Uziniću, vojnome ordinariju u BiH mons. Tomi Vukušiću, provincijalu hrvatskoga dominikanskog reda fra Anti Gagiću.

„Na Veliki petak 1513., upravo u ovoj katedrali, odlučila je svoj život podrediti molitvi. Uzela je ime Ozana, a nakon dvije godine postala trećerednica sestara dominikanki.

Njezina fizička odvojenost od ljudi nije je odvojila od njih i njihovih problema, a uz trajnu molitvu i žrtvu ona je primala, brinula se i savjetovala ugledne plemićane, pučane, gradske oce, crkvene dostojanstvenike, sve koji su joj se obraćali za savjet i pomoć. Posebno se zalagala za mir, ne samo molitvom i žrtvom, već i savjetom, te su je zbog toga i nazvali ‘anđelom mira’.

Njezin je život aktualan u tom smislu da su nam i danas potrebne Ozane koje će pomagati ljudima, obiteljima da preovladaju sukobe i napeto-

sti kako bi u miru i s Bogom živjeli.

Stanovnici Kotora štiju je i kao svoju drugu zaštitnicu jer je za vrijeme potresa, kuge i drugih nepogoda spašavala ovaj grad. Posebno se spominje njezina zasluga u tome da turski admiral Barbarosa, koji je 9. kolovoza 1539. godine osvojio Herceg Novi, nije uspio osvojiti Kotor jer je ona hrabro svoje sugrađane da se junački bore kako grad ne bi pao u turske ruke. O tome svjedoči i danas uklesan natpis na latinskome na sjevernim gradskim vratima, u kome je Ozana odigrala pozitivnu ulogu.

To je aktualno i danas, nemamo turskog Barbarosu, ali imamo druge, suvremene Barbarose koji napadaju na ljudsko dostojanstvo, žensko, obiteljsko. Danas su nam Ozane potrebne, one koje će reći ne dajmo se, ne bojte se, oslušajmo glas Božji, ne dajte se zavesti. Ozana nam je potrebna i danas nakon četiri i pol stoljeća, rekao je uz ostalo u propovijedi mons. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup.

Na misnom slavlju pjevao je zbor sestara Dominikanki.

Prije mise monodramu 'Blažena Ozana – biti s Bogom

dovoljno je za sreću' izvela je časna sestra dominikanka, iz zajednice kojoj je pripadala i blažena Ozana.

Blažena Ozana rođena je 1493. godine u selu Relezi u središnjoj Crnoj Gori, a umrla je u Kotoru 27. travnja 1565. godine na glasu svetosti.

Spominje se kao blažena već 1602. godine u testamentima kotorskih građana. Crkva joj je priznala štovanje 20. prosinca 1927. godine. Pripadala

je redovnicama trećerednicama sv. Dominika.

Provela je 52 godine u samostanskoj čeliji u strogoj pokori. Tijelo joj se neraspadnuto čuva u crkvi sv. Marije od Rijeke. Godine 1665. uvrštena je među zaštitnike grada Kotora i biskupije, a liturgijski se slavi 27. travnja.

Međunarodni studijski dan 'Blažena Ozana Kotorska' održan je 28. travnja, u crkvi sv. Pavla u Kotoru.

Radio Dux

Boka kotorska ili „Tko to može platiti?“

„Bio sam zadivljen ljepotom Boke. Fascinirale su me planine i more. Taj rajski dio kugle zemaljske zarobio me i odlučili smo kupiti kuću u Perastu, baroknom gradiću, gdje je povijest ucrtana na svakom koraku (...) Iako sam daleko od moje zemlje, ovdje se osjećam ugodno jer imamo mnogo zajedničkog. Imamo duše, volimo glazbu, ples, ukusnu hranu, jednom riječju – ŽIVOT“, kaže g. Rogelio Martinez.

Razgovor vodila:
Snježana Akrap-Sušac

*Ay, ay, ay, ay,
Canta i no llores
Porque cantando se alegran
Cielito lindo, los corazones*

(Pjevajte i ne plačite jer pjesma je sreća rajska ljepotice, ljubavi.)

Pjevajući ovu pjesmu, moji sugovornici u svom beogradskom stanu, a ja u Puli, uz klavirsku pratnju gđe Nade Martinez, završavali smo intervju.

„Iako sam daleko od moje zemlje, ovdje se osjećam ugodno jer imamo mnogo zajedničkog. Imamo duše, volimo glazbu, ples, ukusnu hranu, jednom

*Ljupka Espranza i
šarmantni diplomata*

*Široki osmijeh na
Islas Seychelles*

riječju – ŽIVOT“, završne su riječi g. Rogelia Martineza. A ja dodajem da je doista sretan čovjek koji u trećoj životnoj dobi tvrdi: „Ne bih ništa mijenjao u svom životu.“

No, vratimo se na početak priče.

Nada i Rogelio Martinez već su desetljećima u braku. Iako iz potpuno različitih sredina, ali oboje iz skromnih radničkih obitelji, vrijedna Bokeljka i radišni Meksikanac, puno su postigli u životu. Rogelio je cijeli svoj radni vijek proveo u diplomatskoj službi, a Nada je imala uspješnu karijeru radeći u JAT-ovim predstavništvima u Beogradu i Milanu. U Londonu je imala svoju privatnu agenciju.

Svoje životne navike nisu mnogo promijenili odlaskom u mirovinu. Vole putovati, ali dio ljeta uvijek provode u Boki. Namjeravaju kupiti stan u Tivtu, koji se trenutačno nametnuo kao grad kulture, zahvaljujući brojnim predstavama, koncertima, izložbama, filmovima. Sve to im jako nedostaje u Perastu; sama ljepota nije dovoljna.

Huauchinango (Uaučinango) rodni je Rogelioev grad. Kao sedamnaestogodišnjak otišao je u Mexico City raditi i studirati. Kaže da je oduvijek živio kao „star“ čovjek. Nije volio diskoteke, radije je odlazio u kazališta. Još u djetinjstvu sanjao je putovanja, puno čitao o kulturama Egipta, Grčke, Kine... Maštao je o gradovima: Kairu, Ateni, Rimu, Parizu, Tokiju i mnogim drugim.

Želje su postale stvarnost. Na natječaju Ministarstva vanjskih poslova za deset radnih mjesta, od tristo kandidata, bio je šesti. Ubrzo je poslan u Veleposlanstvo Meksika u Velikoj Britaniji.

Rogelio kaže da je od trenutka kad je napustio Meksiko znao da će se morati prilagođavati raznim kulturama, jezicima, klimama, hrani i dr. Tako je i bilo. Nakon Velike Britanije, bio je u Milanu, bivšoj Jugoslaviji pa opet u Velikoj Britaniji, zatim u Švicarskoj, Češkoj i Srbiji.

Ovaj skromni, profinjeni gospodin upoznao je predsjednike raznih zemalja, političare, umjetnike. Najviše je impresioniran engleskom kraljevskom obitelji. Rado ističe kako je upoznao Kraljicu Majku, kraljicu Elizabetu II. i princa Filipa, princeze Margaritu i Annu, princa Charlesa i princezu Dajanu te mnogobrojne lordove.

Nekoliko je puta, sa suprugom Nadom, bio na čaju kod kraljice Elizabete II., koja svake godine u lipnju poziva Diplomatski zbor na čaj u vrtu Buckinghamske palače, a u studenom na bal. Naša vesela, vrckava Bokeljka Nada nije se željela posve uključiti u to

Naši beogradski dani

društvo koje ima stroga pravila. Tako je, npr., za posjet neophodan šešir, za koji Nada kaže da joj kod nekih dama izgleda kao instalacija. Umjesto da kupi jedan takav, čija je cijena 300 - 500 funti, odlučila se za jedan od pet funti i ne baš skupu haljinu i - zablistala! Rogelio ponosno ističe da je bila najljepša. Nije mu zasmetao ni njezin gaf. Naime, Kraljica se mora prva obratiti i to čini kad želi. Međutim, Nada ju je pozdravila mladenački veselo i objasnila „da se Crna Gora nalazi kod Dubrovnika“, a kraljica je samo rekla: „One day, perhaps!“ (u smislu da će možda jednom doći). Odnedavno u mirovini, Rogelio se rado prisjeća raznih veleposlanika, bezbrojnih prijema na kojima je upoznao ljude iz cijelog svijeta, a jedan od najznačajnijih trenutaka karijere je kada ga je kraljica Elizabeta II. odlikovala viktorijanskom medaljom prigodom posjeta Predsjednika Meksika Velikoj Britaniji.

Što se umjetnosti tiče izdvaja poznanstvo s Carlosom Fuentesom te razvijanje ljubavi prema operi, koncertima i baletu u čuvenoj milanskoj Scalli, čiji je bio redovni posjetitelj. Verdi mu je najdraži skladatelj, dok Nada na prvo mjesto stavlja Mozarta.

S posebnim sjajem u očima, Rogelio kaže: „Ali najvažnije za vrijeme moje diplomatske karijere bilo je poznanstvo sa suprugom Nadom!“ Upoznali su se 1984. god. u JAT- ovoj poslovnici u Milanu, kada je premješten u Jugoslaviju. Godine 1985. prvi je put bio u Boki, točnije u Risnu, gdje je doživio puno pažnje od Nadine obitelji pa se osjećao kao kod kuće. „Bio sam zadivljen ljepotom Boke. Fascinirale su me planine i more. Taj rajski dio kugle zemaljske zarobio me i odlučili smo kupiti kuću u Perastu, baroknom gradiću, gdje

Godine nisu važne- osmijeh krasi lica

je povijest ucrtana na svakom koraku“, kaže Rogelio.

Zamolio me da ne zaboravim napisati da osobno nosi lijepe uspomene iz bivše Jugoslavije te navodi kako ju je i njegov narod cijenio i volio. Zadovoljan je i životom u regionu sa suprugom Nadom. „Od prvog dana kad sam je sreo dala mi je snagu i energiju, kao vanjskom, tako i unutarnjom ljepotom. Osim što je lijepa, simpatična i inteligentna, svira klavir i gitaru, piše poeziju, još dobro i kuha.“ Ja bih dodala da mi je sada posve jasno zašto Rogelio ne bi ništa mijenjao u svom životu!

Završit ću s nekoliko anegdota. Kad je Nada prvi puta bila u Meksiku, svi su se čudili njezinu imenu, koje na španjolskom znači - NIŠTA. Tako bi prigodom predstavljanja odmah rekla da ona nije „ništa“, nego Esperanza.

Kako tada nije znala španjolski, s mužem je razgovarala na

talijanskom jeziku. Obitelj se zaprepastila kad je suprugu za vrijeme doručka rekla da je magarac, a ona je zapravo tražila maslac (tal. burro - maslac; španj. burro- magarac).

I vaša se novinarka „iskazala“. Naime, Rogelio mi je poslao e - mail čiji je predmet bio: Enteravista a Rogelio Martinez. Jedno od mojih prvih pitanja bilo je znači li prva riječ neko ime (znam da Meksikanci imaju više imena i prezimena), što je izazvalo smijeh jer je prijevod bio: Intervju s Rogeliom Martinezom!

Razgovor je završen, skype isključen. Svjetla se gase, ali će se vrlo brzo ponovno upaliti.

Čekamo vas u Perastu, dragi Martinez. Već vidim široki Nadin osmijeh i iskričave oči, kao i blago, dobroćudno Rogeliovo lice.

ASTA LUEGO, TJ. VIDIMO SE!

Adriatic sea forum – Promocija cjelokupnog područja Jadranskog mora

Drugi “Adriatic sea forum 2015” održan je u Dubrovniku 23. i 24. travnja s ciljem poboljšanja promocije cjelokupnog područja Jadranskog mora uz određene odabrane i prilagođene programe kao što je suradnja među državama (7), regijama (25) i destinacijama (više od 150) koje se nalaze na ovome moru te kako bi se na taj način proširile poslovne mogućnosti i rezultati za sve operatore koji su uključeni u sektore koji su sastavni dio ovog foruma.

Na forumu je sudjelovalo oko 300 uglednih stručnjaka iz javnog i privatnog sektora. Među participantima bili su predstavnici Europske unije, organizacija za promociju turizma, turoperatora, lučkih uprava, marina, specijaliziranih turističkih agencija za nautički turizam, specijaliziranih kompanija za kružna putovanja i hotelskih udruženja.

“Adriatic sea forum 2015” pruža mogućnost svim zainteresiranim da se upoznaju s potencijalima koje Jadransko more može pružiti ne samo za razvoj pomorskog prometa (nautički turizam, kružna putovanja, trajektni prevoz), već i za mnogobrojne djelatnosti koje su s njim povezane. Tijekom foruma organizirani su okrugli stolovi i prezentacije u smjeru intenzivnije promocije cjelokupnog područja Jadranskog mora.

Europska unija i Europska komisija pokazali su pokretanjem EUSAIR strategije kako veliku pažnju pridaju razvoju produktivnih djelatnosti na jadransko-jonskom području, kao što su to već i učinili za ostala morska područja.

Direktorica NTO Crne Gore Željka Radak govorila je na panelu “Jadransko more: jedno more, jedna destinacija, jedan brend”, na kojem su sudjelovali predstavnici nacionalnih turističkih organizacija Hrvatske i Italije i predstavnici turističkog sektora Slovenije i Italije.

Tijekom panela razgovaralo se o mogućnostima organizacije i promocije Jadrana kao jedne cjeline imajući u vidu jedinstvo različitosti ove destinacije. Istaknuto je da se međudržavnim koordiniranim i usmjerenim akcijama mogu iskoristiti različiti aspekti razvoja pomorskoga turizma koji će za rezultat imati ekonomski rast u svim državama.

Nautički turizam zauzima značajno mjesto u razvoju crnogorske turističke ponude koja uz veliko prirodno bogatstvo i kulturno-povijesno naslijeđe ima mogućnosti da postane lider u ovom vidu turizma. U posljednjih nekoliko godina nautički turizam bilježi rast broja turista na Mediteranu. Prema službenoj statistici u 2014. godini u CG ušlo je 4,6% više plovila za razonodu, sport i rekreaciju i ostvareno je povećanje od 14,9% broja turista koji su na ovaj način posjetili Crnu Goru u odnosu na 2013. godinu.

Boka News

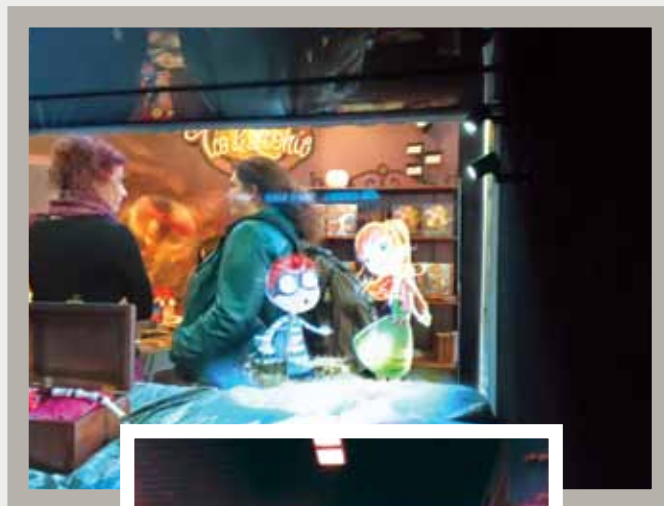
Hrvatskim predstavljanjem otvoren Sajam dječje knjige u Bologni

“Biti zemlja gost u Bologni znači uroniti u specifičan fokus dječje perspektive poimanja svijeta, pružiti priliku umjetnicima slike i riječi da se predstave na jednoj od najvećih svjetskih pozornica, te omogućiti izdavačima i prevoditeljima da pronađu nove načine i oblike međunarodne suradnje” - rekla je pomoćnica ministrice kulture Tamara Perišić prilikom svečanog otvaranja izložbi Aquamarine Selection i Pristaništa i duboke vode djetinjstva kojima je, u ponedjeljak 30. ožujka 2015. godine, započelo ovogodišnje predstavljanje Hrvatske na Sajmu dječje knjige u Bologni.

Hrvatska je ove godine zemlja gost te prestižne međunarodne manifestacije pa je tako otvorenje hrvatskih izložbi ujedno obilježilo službeno otvorenje vrata poznate bolonjske Fiere, koja svake godine u tom talijanskom gradu okupi više od 30 tisuća stručnjaka, nakladnika, autora i ilustratora.

Otvarajući izložbe pomoćnica ministrice kulture Tamara Perišić istaknula je kako je danas poseban dan za Hrvatsku. Zahvalila je svim suradnicima za služnima za projekt i svima koji su doveli do toga da se Hrvatska predstavi kao zemlja gost.

Izdavačka kuća Medit predstavila je svoja izdanja - slikovnicu „Mala zb(i)rka priča” autorica Snježane Akrap-Sušac i Feodore Gubaš-Štifačić te fotoslikovnicu „Una, povedi i mene” Daniela Načinovića i Predraga Spasojevića. Izdanja su uvrštena u službeni katalog Ministarstva kulture kojim je Hrvatska predstavljena na Sajmu. Slikovnice su prezentirane široj publici, ostvareni su kontakti s izdavačima iz raznih krajeva svijeta i sada predstoji produbljivanje tih kontakata. Dio priča i pjesama iz slikovnice „Mala zb(i)rka priča” već je preveden na engleski, a jedna priča i na japanski jezik.

Izvor: www.gov.hr

„Camellia Trophy“ – Očuvajmo drvene barke

Tradicionalnim ribarskim susretom vlasnika drvenih barki pod nazovom „Camellia Trophy“ u Stolivu je 26. travnja završena ovogodišnja bokeljska turističko-etnografska manifestacija „Fešta Kamelija“.

Manifestaciju je organizirala NVO „Kamelija“ u suradnji s Klubom sportskih ribolovaca „Zubatac“ iz Kotora i Mjesnom zajednicom Stoliv.

Kako stare ribarske užance nalažu, ribari su se okupili u osvit zore na stolivskome mulu, odakle je jedanaest drvenih barki sa šesnaest ribara isplovilo na pozicije ispred Stoliva gdje je otopčelo natjecanje u ribanju.

Posebnu atrakciju izazvali su delfini koji su se pojavili oko natjecatelja tako da je i ulov bio nešto slabiji.

Pobjednik natjecanja u ribolovu s najvećim ulovom je Bećo Martinović. Priznanje je dobila jedina žena ribar koja je sudjelovala u natjecanju Olga Nikolić.

Glavni događaj Camellia Trophyja bila je veslačka regata, defile starih drvenih barki. Najbrži veslač bio je Tomislav Ivović iz Prčanja. Kao i svake godine, već tradicionalno, natjecali su se i mladi kajakaši iz Podgorice.

Pobjednicima su uručene zahvalnice, lovorovi vijenci i sadnice kamelija.

Posebnu pažnju i zanimanje izazvala je izložena nova drvena barka porodice kalafata Bokovac koja je specijalno za ovu manifestaciju stigla iz Bara.

Na okruglome stolu u Domu kulture ribari i vlasnici drvenih barki razmijenili su iskustva u vezi s očuvanjem starih plovila, problemima u održavanju i gradnji - neodvojivoga dijela materijalne kulturne baštine Boke kotorske - kao i starih, tradicionalnih metoda ribolova, karakterističnih za Boku. Razgovaralo se i o problemima s kojima se susreću, dok su organizatori odali počast i prisjetili se idejnog tvorca i pokretača očuvanja drvenih barki, pokojnoga ing. Branka Nikolića.

Sudionici su poručili - **Tradicija se sama čuva, na nama je samo da je ne uništimo!**

Na platou pred stolivskim Domom kulture upričena je zabava uz muziku, vino i priganu ribu.

Boka News

Kotor – skriveni dragulj Mediterana

U organizaciji crnogorsko-hrvatske kompanije „Kotor Open Tour“, koja na ovim prostorima posluje oko tri godine, 27. travnja u hotelu Vardar promovirana je fotomonografija „Kotor - skriveni dragulj Mediterana“. U terminu od 14 do 20 sati na Trgu od oružja postavljena je i izložba 24 fotografije, od ukupno 220 koliko ih je objavljeno u fotomonografiji o Kotoru. Pozdravljajući prisutne, Tatjana Crepuja rekla je da je ljepota Kotora sada dostupna golemom broju turista, čime je kompanija „Kotor Open Tour“ dodatno pridonijela njegovoj promociji. - Fotomonografija Kotora pod nazivom „Kotor - skriveni dragulj Mediterana“ dragocjen je napor i gesta kompanije „Kotor Open Tour“ da posluje društveno odgovorno i Kotoru oda priznanje koje mu se često uskraćuje - rekla je Crepulja. Autor fotografija, tekstova i tehničkog dizajna pub-

likacije je tenor riječke Opere Voljen Grbac, koji je otpjevao „katorsku himnu“ pjesmu „Bokeljska noć“. Promocija ovog izdanja u veljači je održana u Rijeci, a Grbac je autor svih fotografija i njihov priređivač za ovu fotomonografiju.

Radio Kotor

Zlatno turističko srce za Praznik mimoze

Na svečanosti koja je u subotu 25. travnja organizirana u Skadarliji u Beogradu, zlatno turističko srce u kategoriji najbolja turistička manifestacija Jugoistočne Europe u 2014. godini dobio je „Mimozafest“ odnosno Praznik mimoze. Tako se hercegnovska općina treći put našla u društvu najuspješnijih u turizmu i ugostiteljstvu Jugoistočne Europe.

Na dodjeli ovoga laskavog priznanja – svojevrsnoga turističkog Oskara, bili su prisutni predsjednik Općine Nikola Gojković i direktorica gradske Turističke organizacije Nataša Martić.

Akciju Biramo najuspješnije u turizmu i ugostiteljstvu već 25 godina uspješno organiziraju Sacen Internacional, Međunarodni turistički savez, Međunarodni centar za unaprjeđenje ugostiteljstva i turizma.

Na svečanosti u Skadarliji promoviran je i katalog Zlatno turističko srce 2015. u kome je jedna stranica posvećena Herceg Novome.

„To je laskavo priznanje koja treba opravdati“, rekao je predsjednik Općine Nikola Gojković i podsjetio da su ranijih godina laureati bili i Herceg fest i Turistička organizacija toga grada. „Priznanje je i naći se među elitnim destinacijama kao što su to ovoga puta bili Opatija, Vrnjačka Banja, Beograd, Banja Luka, Brzeće, Miločer, Koper, Guča, kao i među istaknutim ugostiteljskim i turističkim radnicima. Posebno želim istaknuti da su svi koji su bili prisutni na ovoj manifestaciji s poštovanjem govorili o Herceg Novome. Predstavnici SACEN-a obišli su 12 zemalja Jugoistočne Europe u kojima su birali najuspješnije u turizmu i ugostiteljstvu. Njihovi predstavnici bili su prisutni na svečanoj dodjeli nagrada i svi su se zanimali za Herceg Novi u kome mnogi od njih imaju prijatelje i poznanike. Većina njih je informirana o promjenama i podržava ih, a do tih promjena je došlo na čelu lokalne samouprave. Zaista je zadovoljstvo kad odete u drugu sredinu i kad imate prilike čuti koliko je vaš grad poznat i priznat i da ga ljudi cijene. To me je iskreno razveselilo“, rekao je Gojković.

Predsjednik Općine kaže da je s predstavnicima zemalja iz okruženja – Slovenije, Hrvatske i Makedonije - razgovarao o predstojećoj turističkoj sezoni i da nitko nije preveliki optimist po pitanju njezine uspješnosti. Svi su rezervirani i čekaju da vide kakav će biti početak sezone.

Boka News

„Čovjek koji ne zna da je jedrilica živo biće, neće nikad znati ni što je brod ni što je more“

U Galeriji ljetnikovca Buća u Tivtu 22. travnja otvorena je izložba umjetničkih fotografija beogradske književnice Maše Rebić, pod nazivom „Regata u Tivtu“, čime je završen ciklus *Mjesec fotografije*.

„Ono o čemu postavka svjedoči je simbolika dugog procesa odrastanja, edukacije, sazrijevanja, sportskog obrazovanja, kulture i tradicije Mediterana. Na fotografijama se može vidjeti volja, želja, radost, razočarenje, strast, ozbiljnost i posvećenost sportu, ne zaboravim, o djelatnosti od posebnog javnog i društvenog interesa. Takođe, mogu se prepoznati početnici, kadeti, juniori, oba pola i olimpijski kandidati. Kako se postaje sportista u ovom zahtjevnom sportu, gdje su, osim klasične šeme 'pobijediti sebe, protivnika, vrijeme', prisutni i prirodni, nepredvidivi elementi - more, sunce, vjetar. Vještine kojima treba ovladati jedriličar ili jedriličarka su zahtjevne i respektabilne. Mi ka-

Izložba crteža Ilije Šobajića

Izložba crteža Ilije Šobajića (1876. – 1953.) otvorena je u kotorskoj Galeriji solidarnosti, u organizaciji Općinske javne ustanove “Muzeji”. “Ilija je jedan od prvih crnogorskih akademskih umjetnika. Potječe iz poznate obitelji koja je dala doprinos kulturnome životu Nikšića krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća”, rekla je historičarka umjetnosti Marija Mihaliček. Izložbom crteža Ilije Šobajića u Galeriji solidarnosti obuhvaćena su četrdeset četiri crteža iz zbirke koju je nasljednica umjetnikove

ostavštine, prvakinja beogradske opere Milica Trojanović Miladinović, poklonila gradu Nikšiću. „Crtački opus Ilije Šobajića je zaokružena cjelina u kojoj nema oscilacija, stvarao je u duhu akademskog realizma, ostao potpuno u domeni tematike koja je obuhvaćena ovom izložbom. To su klasični likovni motivi aktova, studija, pejzaža, veduta gradova i prizora iz života Crne Gore i nastali su u vremenskom rasponu od 1895. do 1938.godine”, objasnila je Mihaliček i dodala da je Šobajić bio daltonist. “Priroda ga je uskratila za doživljaj boje, ali ga je zauzvrat obdarila crtačkim talentom. Izvanredna moć zapažanja, osjećaj za formu i volumen, svjetlo i sjenu primjetni su već u crtanju odljevaka antičkih skulptura, a zatim i na studijama rađenim po životnome modelu. Šobajićeva sigurna linija prati anatomiju i pokret tijela, a na crtežima dominira muško tijelo. Umjetnik je uz studije i aktove priredio mnogobrojne autoportrete i portrete svojih suvremenika. Crtački opus Ilije Šobajića obuhvaća i dvije manje brojne tematske cjeline: veduta starih gradova i pojedinačne ili grupne figuralne kompozicije iz crnogorskoga života, s naglašenim etnografskim karakteristikama”, rekla je Mihaliček. Ona je navela da je djelo Ilije Šobajića potpuno autonomna i značajna pojava u likovnoj umjetnosti Crne Gore. „Nadam se da će vam ova izložba približiti, a mnogima prvi put otkriti ličnost i umjetničko stvaralaštvo Ilije Šobajića. Mi u Boki ovoga starog majstora možemo smatrati pomalo i svojim zbog njegova školovanja u Kotoru i supruge Natalije koja potječe iz poznate obitelji Trojanović s Luštica. Izložba u sredini u kojoj je ovaj umjetnik prije sto trideset godina učio i u ranoj mladosti u učeničkim radovima crtao njegove kamene vizure, za Kotor ima dodatno i posebno značenje”, istaknula je Mihaliček.

Radio Kotor

žemo - čovjek koji ne zna da je jedrilica živo biće, neće nikad znati ni što je brod ni što je more”, rekao je prilikom otvorenja izložbe član IO Jadriličarskog saveza Boris Pean.

Umjetnica Maša Rebić izrazila je zahvalnost svima koji su joj pomogli da realizira svoju prvu samostalnu izložbu te je istaknula da je ova „izložba produkt jedne ljubavi”.

Radio Dux

Voljen Grbac - Kotor u pjesmi i fotografiji

Sa zvonima katedrale bazilike sv. Tripuna u Kotoru, u nedjelju 26. travnja zvonili su glasovi

Vivien Gallette, mezzosopranistice i tenora Voljena Grbca, uz klavirsku pratnju prof. Vladimira Babina, na koncertu priređenom u čast 450 godina od smrti Blažene Ozane Kotorke.

Sve je bilo blaženo, ali i nekako uvišeno, blisko svecima.

Izbor je bila sakralna glazba, s tim što je Vivien pjevala i nekoliko opernih arija koje su isto tako sakralne konotacije.

“Ave Maria ima na stotine obrada, a mi smo izabrali neke od onih najpoznatijih kao što je Šubertova, ali i nekoliko modernih kao što je Ave Maria Pagana iz nekoliko mjuzikala”, rekao je Grbac za Skala radio.

Voljen Grbac, prvak riječke Opere, ima još jednu ljubav koju je pretočio u objektiv i uz sve svoje obveze uspio prirediti fotomonografiju “Kotor - skriveni dragulj Mediterana”.

Na pitanje kako je spojio te dvije umjetnosti, Grbac je odgovorio da je operno pjevanje jedno od najstresnijih zanimanja i kako bi se kreativno opustio, a pri tome izbjegao sjedenje pred TV-om ili gledanje u prazno, on voli gledati u ljepotu i tu ljepotu dokumentirati.

“Od 1987. godine bavim se fotografijom, puno sam izlagao, a da bi nešto i ostalo od tih mojih fotografija, počeo sam pripremati fotomonografiju. Prvo sam pripremio fotomonografiju Opatije i otkrio da Kotor nema recentne fotomonografije te sam uz pomoć tvrtke Kotor open tour, koja je izdavač, uspio napraviti ovu knjigu”, rekao je Grbac.

Zadivljen, kako kaže, ljepotama Kotora, od Veriga do Veriga, u knjizi je oko 220 fotografija s vrlo malo teksta.

Uglavnom su fotografijama ispričane ljepote Kotora koji uvijek nanovo uspijeva iznenaditi ljepotom i očarati promatrača.

Skala Radio

Mladi glazbeni talenti

Na 20. natjecaju mladih glazbenika “Daleki akordi”, koje je održano od 23. do 26. travnja u Splitu, učenica Vjera Radulović iz klase profesorice Ivane Radović osvojila je prvu nagradu u disciplini violina - solo, prva kategorija. Ona je bila najbolja među sedamnaest mladih glazbenika. “Vjera je i do sada osvajala nagrade na republičkom natjecanju. Ovo je njezino prvo međunarodno priznanje, a također su zapaženi njezini nastupi u ulozi pjevača solista sa zborom niže muzičke škole”, s ponosom su priopćili iz uprave ŠOSMO “Vida Matijan” iz Kotora.

Radio Kotor

Luksuzna plovila već potvrđuju sudjelovanje na Superyacht rendezvous u Porto Montenegro

Neke od najznačajnijih jahti današnjice okupit će se na manifestaciji *Superyacht Rendezvous Montenegro*, koja će biti održana od 2. do 5. srpnja u tivatskoj marini Porto Montenegro, u organizaciji poznate grupacije posvećene jahting industriji – *Boat International Media* i kompanije *Adriatic Marinas*.

Na uglednoj manifestaciji *Superyacht Rendezvous* koja se više od 20 godina održava u Monaku, a od ove godine prvi put u Crnoj Gori, do sada su sudjelovanje potvrdile luksuzne jahte *Galactica* duga 50 metara i isto tolika *Exuma*, *Elena* duga 47 metara, 46-metarski *Blue Ice*, metar duži *Ingot*, 41 metara duga *Komokwa*, 39-metarska *Alyssa*, 35 metara dugi *C-side* i jahta *Seven Seconds*, duga 26 metara.

Crna Gora ubrzano postaje destinacija za krstarenja, a zaliv Boke kotorske je već postao stjecište superjahti. Bazirana na portfoliju *Boat International* događaja i uspjehu dosadašnjeg „*Rendezvousa*“ u

Monaku, ova jedinstvena manifestacija pruža priliku vlasnicima superjahti da dobiju odlične kontakte, *biznis mogućnosti*, u društvu ljubitelja plovila, istaknula je Viktorija Lister, komercijalni direktor *Boat Internationala*.

Stručni timovi iz ove međunarodne grupacije smatraju da će sudionici predstojećeg susreta superjahti u Porto Montenegro zahvaljujući njegovim kapacitetima od 460 vezova koje će imati ovog ljeta, a koji mogu primiti brodove i do 180 metara dužine, te ovdašnjem hotelu *Regent*, naći odgovarajuću dopunu luksuzu na superjahtama i stilu koji vlasnici uživaju na svojim jahtama.

U agendi sudionika *Superyacht Randesvousa* nalaze se poslovni sastanci, kokteli i prezentacije, krstarenje Bokom kotorskom, niz kulturnih sadržaja i zabava na *Lido* bazenskom kompleksu.

21. - 25. 3. 2015. Terenska nastava

Učenici su se vratili s terenske nastave u Dalmaciji (Split i Hvar) puni znanja i lijepih uspomena. „U njihovo ime, kao i u ime Školskoga odbora hrvatske nastave u Crnoj Gori, želim najljepše zahvaliti Hrvatskome građanskom društvu na velikodušnoj pomoći u realizaciji ovoga projekta“, poručila je voditeljica nastave, prof. Ana Šarčević.

23. 3. 2015. Sastanak UO Podružnice H. Novi

Održan je prvi sastanak UO podružnice u Herceg Novome u 2015. godini. Na sastanku su bili prisutni članovi UO Milka Heinert, Zdravko Požgaj i Milan Dobrilović, kao i predsjednica UO podružnice HN Sanja Crnić. Ona je članove UO izvijestila o planu rada Podružnice za 2015. godinu, kao i s dosadašnjim aktivnostima između dvaju sastanaka. Članovima je podijeljen kalendar za 2015. i još jednom su svi zamoljeni da se pretplate na Hrvatski glasnik te da tako utječu i na poznanike da to učine. Zdravko Požgaj istaknuo je nedvojbenost

kvalitete časopisa Hrvatskoga glasnika, kao i izniman doprinos svih autora.

Članovi UO-a pokazali su veliko zanimanje za organizaciju Božićnoga koncerta koji će prema planu biti priređen u prosincu ove godine uz iskrenu želju da se i u Novome ukorijeni ta tradicija. Milka Heinert iskazala je zadovoljstvo svakim sazivanjem sastanka UO-a. Milan Dobrilović aktivno sudjeluje kao suradnik na serijalu GRADITELJI KULTURNOG I TRADICIONALNOG LICA HERCEG NOVOG, autorice Sanje Crnić.

1. 4. 2015. Projekt EU-a SE-a - Općine Kotor - HGD CG

Općina Kotor je implementator zajedničkoga projekta Europske unije i Savjeta Europe pod nazivom „Promoviranje ljudskih prava i zaštita manjina u Jugoistočnoj Europi“. Ovaj projekt realizira Hrvatsko građansko društvo Crne Gore promocijom hrvatskoga jezika odnosno tiskanjem časopisa „Hrvatski glasnik“. Posjetom predstavnika EU-a i SE-a, kao koordinatora na ovome projektu, gosp. Vedrana Majstorovića koji predstavlja Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu te Hrvatsku, kao i gosp. Emira Adžovi-

ća, koji zastupa ljudska prava Jugoistočne Europe, izvršena je provjera realizacije ovog projekta i analizirane su smjernice za završnu realizaciju projekta. U razgovorima su sudjelovali Tijana Petrović, Joško Kate-
lan i Tripo Schubert.

3. 4. 2015.
Sudjelovanje na Reviji
tradicijske odjeće

I ove godine prihvatili smo poziv da budemo sudionici Revije tradicijske odjeće i izbora za najljepšu Hrvaticu u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske, koja će se održati u organizaciji Udruga za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini „Stečak“. Naše Društvo predstavljat će Tea Grgurović iz Kotora, koja će nositi lastovsku nošnju.

8. 4. 2015.
Pregled financijske
dokumentacije

Nadzorni odbor u sastavu: Slavko Marović - predsjednik, Ivica Biskupović i Slavko Da-

binović - članovi, izvršili su pregled financijske dokumentacije Društva i kanstatirali da su knjige vođene u skladu sa Zakonom o financijskom poslovanju i da je čitava financijska dokumentacija vođena u skladu sa Zakonom o knjigovodstvu. Izvještaj je dostavljen Upravnome odboru, Savjetu i Skupštini na usvajanje.

10. 4. 2015.
Sastanak Upravnoga odbora

Na sastanku su razmatrani materijali za izbornu Skupštinu, koje je pripremila stručna služba Društva. Nakon rasprave i sitnih dorada materijali su proslijeđeni Savjetu na razmatranje. Usvojen je prijedlog da se Skupština održi u Kotoru dana 26. travnja u 18,00 sati u koncertnoj dvorani muzičke škole „Vida Matjan“. Na pripremi Skupštine radit će Tripo Schubert i Vivijan Vuksanović. Pošto je ovo bila posljednja sjednica u postojećem sastavu, predsjednik Vičević zahvalio je na aktivnom sudjelovanju i radu Upravnoga odbora, kao i dobroj suradnji svih članova te je zaželio novom rukovodstvu uspješan nastavak aktivnosti Društva.

13. 4. 2015.
Sastanak Uređivačkoga odbora

Zahvaljujući projektu EU-SE i Općine Kotor, časopis se tiska svakog mjeseca, što zahtijeva od svih članova Uređivačkoga odbora veće angažiranje i bolju koordinaciju. Broj 119, koji je izašao iz tiska, solidno je urađen kako s tehničke, tako i sadržajne strane. Dogovorene su okvirne teme za novi broj, koji bi trebao izaći početkom mjeseca svibnja.

14. 4. 2015.
Prijem za odlikovane

U prostorijama Društva priređen je svečani domjenak za članove Darija Musića i Nikolu Bukilicu, koje je hrvatski predsjednik Josipović odlikovao Ordenom reda Ante Starčevića. Na prijemu su bili prisutni: Ljubica Knezović, djelatnica Generalnoga konzulata u Kotoru, kao izaslanica konzula Hrvoja Vukovića, zatim Mirko Vičević, Tripo Schubert, Ivo Brajak, Mario Brguljan, Ljerka Sindik, Vivijan Vuksanović, Andrea Marić i dr. Ivan Ilić. Ovo je bila prilika da se uz novo odlikovane članove predstave i ranije odlikovani iz HGD CG: dr. Ivan Ilić, kojega je odlikovao hrvatski predsjednik Mesić Ordenom reda Stjepana Radića, Tripo Schubert, kojega je odlikovao predsjednik Vujanović Ordenom crnogorske zastave III reda te predsjednik Josipović Ordenom reda Hrvatskoga pletera.

16. 4. 2015.
Sastanak Savjeta

Na temelju članka 25. Statuta HGD CG Savjet čine predsjednici upravnih odbora podružnica, a saziva ga predsjednik Društva najmanje jednom godišnje. Na sastanku su zbog zauzetosti predsjednika podružnica Herceg Novi, Bar i Podgorica bili prisutni njihovi zamjenici, a iz podružnica Kotor i Tivat bili su prisutni aktualni predsjednici. Na sastanku su razmatrani i usvojeni materijali za Izbornu skupštinu.

20. 4. 2015.
Ministar Maras u Kotoru

Gordan Maras, ministar poduzetništva i obrta u Vladi Republike Hrvatske i Dijana Bezjak, pomoćnica ministra, sastali su se u Kotoru s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Uz veleposlanicu R. Hrvatske Ivanu Sutlić-Perić i Hrvoja Vukovića, konzula u Generalnome konzulatu u Kotoru, Zvonka Dekovića, predsjednika HNV-a, Milene Pilastro Kovačić, ravnateljice Radio DUX, Ljiljane Velić, predsjednice HGI - Kotor, na razgovorima su bili prisutni i Mirko

Vičević, predsjednik HGD CG te Mario Br-guljan, član UO Podružnice Kotor.

Delegacija hrvatske zajednice u Crnoj Gori izvijestila je ministra o tekućim problemima s kojima se susreću u svakidašnjem radu i djelovanju te su izrazili želju da Republika Hrvatska pruži potporu hrvatskoj zajednici u budućem radu.

Ministar Maras iskazao je zainteresiranost za funkcioniranje i razvoj hrvatskog podu-zetništva u Boki te spremnost da u kontak-tu s predstavnicima Hrvata pruži potporu hrvatskoj zajednici u CG u njezinu daljnjem funkcioniranju.

26. 4. 2015. Izborna skupština

U Kotoru je održana XIV. godišnja Skup-ština HGD CG, koja je bila izborna. Na Skupštini je bilo prisutno 56 delegata, koji su izabrani po principu jedan delegat na 10 aktivnih članova Društva. Usvojena su iz-vješća o radu i finansijskom poslovanju u protekloj godini i plan aktivnosti i finansijski plan za 2015. godinu. Tajnim glasova-njem izabran je novi saziv Upravnog i Nad-zornog odbora. Na konstitutivnoj sjednici Upravnoga odbora izabrat će se novi pred-sjednik, podpredsjednik i tajnik Društva na razdoblje od četiri godine.

29. 4. 2015. Posjet delegacije MMO

Članovi hrvatskoga dijela Međuvladino-ga mješovitog odbora za manjine između Republike Hrvatske i Crne Gore: Daria Kr-stičević, predstojnica Državnoga ureda za Hrvate izvan R. Hrvatske, Milan Bošnjak, načelnik Sektora za provedbu projekata, Vesna Jurić Bulatović, pomoćnica u Mi-nistarstvu kulture RH, Staša Skenžić, po-moćnik ministra u Ministarstvu znanosti, Slavica Vuković, nadzornica za unutarnje poslove u Ministarstvu unutarnjih poslova, Barhija Sejfić, pomoćnica ravnatelja Ureda

za ljudska i manjinska prava, Hrvoje Vuković, konzul gerent RH u Kotoru, Vladimir Marvučić, član MMO, posjetili su Ured HGD CG i u razgovoru s Mirkom Vičevićem, predsjednikom, Tripom Schubertom, članom UO, Mariom Brguljanom, novoizabranim

članom UO te Tijanom Petrović, urednicom časopisa Hrvatski glasnik, razgovarali su o aktualnoj problematici vezano uz neriješeno pitanje prostora za rad i odnosima s lokalnom samoupravom.

GRADITELJI KULTURNOG I TRADICIONALNOG LICA HERCEG NOVOGA

Dušu jednoga grada čine ljudi. Mali, veliki, obrazovani ili ne. Svatko na svoj način unio je svjesno ili nesvjesno po zrno ljubavi, znanja, škerce, originalnosti, kulture ili vizije u život našega 'malog mista'. Povijest je diktirala tempo i način demografskog kretanja stanovništva. Naseljavanja i raseljavanja donosila su različite kulture te obične i neobične ljude u Herceg Novi tako da su desetljećima i Hrvati ostavljali svoj trag mlađim generacijama u naslijeđe, oblikujući društvenu sliku koja je temelj današnjem kulturnom imidžu grada.

Dugo već pripremam ovu priču. Nikako da nađem načina da joj priđem s prave strane i da joj nađem pravi početak. Jer, ona govori o najbrojnijoj muzikalnoj obitelji u Općini Herceg Novi koja je generacijama darivala jako dobre muzičare i to ne samo Novom, već i Zagrebu, Dubrovniku, Beogradu, Podgorici i Vinkovcima, pa nas tako iz daleke prošlosti vraća u sadašnjost i nekako tvrdoglavo ne dopušta da se ta dva vremenska prostora razdvoje. Da se od gena ne može pobjeći potvrdit će ovaj tekst, koji kao i mnogi do sada seže duboko u prošlost.

Ovo je priča o djedu i unuci. Ovo je priča o obitelji Ciber.

Ivana Dabović Petković (2)

Piše:

Sanja Crnić

Fotografije:

Arhiva Milana Dobrilovića

Pečat koji nosi neka obitelj može biti tako jak da kad se prenosi generacijama, nikada ne znate 'je li jači u širinu ili u dužinu', odakle je i kako krenuo, ali se nikako

ne možete oduprijeti njegovu jakom dojmu i ne možete ga ignorirati jer kud god krenete, sudarite se s njim.

Druga generacija muzički nadarene obitelji Ciber, iako mnogobrojna, u Herceg Novom nije ostavila veliko potomstvo.

Kada već nitko nije očekivao, nakon 17 godina braka, Đan-

ko i Irma Ciber dobili su kćer Ljerku.

Ljerka Ciber, udata Dabović, odvjetnica iz Herceg Novog, ima tri kćeri: Ivanu, Maju i Draganu.

Ivana je imenom i sudbinski predodređena da na svojim leđima ponese veličinu ovoga jakoga muzičkoga gena koji su Ciberi donijeli u Novi i pla-

Bistrooka Ivana

Jedan od prvih muzičkih nastupa

sirali ga uglavnom 'muškom' linijom.

Sićušna rastom, u sebi ima plamen nesvakidašnjega energetskog naboja. Rođena 9. 8. 1978., živog pogleda i savršenog sluha, ono što su braća Ciber (njezin djed sa svojom rođenom braćom) dobili od svoga oca, ona je nadogradila školovanjem i na jedan temeljan način plasirala novskoj javnosti.

Uz veliku potporu svoga djeda Đanka, Ivana se počela baviti muzikom te je uz osnovnu školu i osnovno muzičko obrazovanje stekla u Novom, u Muzičkoj školi, završivši klarinet i flautu kod prof. Norberta Šimunovića. Srednju muzičku školu "Stevan Stojanović Mokranjac" završava u Beogradu u klasi prof. Bodina Starčevića na vokalno-instrumentalnom odsjeku, odsjek flauta. Na tome nije stala, već je diplomirala flautu na Muzičkoj akademiji na Cetinju u klasi prof. Ljubiše Jovanovića.

Muzikom se nastavila baviti profesionalno kao profesor u Osnovnoj muzičkoj školi u Herceg Novom 1997. godine i poput svojih predaka u Gradskoj muzici, od 1998. do 2006. godine s prekidom, da

bi nastavila ponovno od 2013. godine. Za vrijeme te pauze od 2006. do 2013. ova mlada žena posvetila se materinstvu privijajući u naručje sada sedmogodišnju Ines i šestogodišnjega Srđana.

Udata je za pomorca Davora Petkovića.

No, kako su djeca porasla i postala samostalnija, Ivana je imala više vremena za svoju prvu ljubav - muziku.

Godine 2014. u studenome prihvatila je da bude kapelni-

ca u Gradskoj muzici Herceg Novog te je muzika, usnula u svoje prašnjave godine, živnula novim sjajem.

Oživjele su trube, klarineti i basovi, izglancane su cipele i stari muzičari su usmjerili svoje poglede ka dirigentskoj palici potomka legendarnoga Đanka Cibera.

Prvi put u povijesti Gradske muzike Herceg Novi njom upravlja jedna žena. Dirigentska palica mlade kapelnice povelala je ovu muziku starim stazama svečanih marševa upravo onako kako je to radio Ivanin djed Đanko. Svoj prvi nastup samostalnog defilea 'Primavera - pozdrav proljeću'

Ivana s kćerkom Ines i sinom Srđanom

imali su sunčane subote 21. 3. 2015. ulicama Herceg Novog kada su u nevjerici ostavili one mlađe, a vratili u sjetnu prošlost naše starije sugrađane. Ćir je počeo ispod Tore, preko trga Nikole Đurkovića te se Njegoševom ulicom nastavio do parka hotela Boka. Kao prije više od 40 godina kada je Gradskom muzikom dirigirao Đanko Ciber, parkom su odzvanjali taktovi vrlo dobro poznati starim palmama i gliciniji, a koje na žalost mlađe generacije Novljana čuju tek sada.

Dok pikolo kojim svira Ivana Dabović Petković usmjerava korake složene u vrstu i nasmijana lica Novljana pogledom prate svečano ruho crvenih uniformi, malo tko zna da se Gradska muzika osvježila i nekim novim muzičarima. Privremeni sastav potpomažu dvije trube, saksofon, klarinet i doboš momaka iz Nikšića, a hornu svira mlada Peraštanka Antonija Ulčar.

Muzici su pristupile i četiri Ivanine učenice Muzičke škole u Herceg Novom, kao i osam novih učenika same Gradske muzike. Stari članovi su aktivirali svoju djecu te je zavladao i žamor na probama koji utihne pod podignutom palicom kapelnice. Tako podsjeća na nekadašnji, davno zaboravljeni osjećaj snažnog jedinstva tog kolektiva kakav je bio pod vodstvom Đanka Cibera. Koliko je Đanko Ciber, uz talent, na svoju unuku prenio i lidersku karizmu saznat ćemo iščekujući da ova Gradska muzika dostigne svoj stari sjaj što će, kako sada stvari stoje, biti prije nego što možemo zamisliti. Naime, pripreme za koncert u povodu 130 godina Gradske muzike Herceg Novi već su počele, a održat će se u siječnju 2016. godine. Sudeći prema pripremama, taj koncert ne smije se propustiti.

Dobro došli!

Gradska muzika se vraća starom sjaju

Ivana Dabović-Petković proba u prostorijama Gradske muzike Herceg Novi

Razgovor s pomoćnicom ministra poduzetništva i obrta Dijanom Bezjak

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore 20. travnja posjetili su Gordan Maras, ministar poduzetništva i obrta u Vladi Republike Hrvatske i Dijana Bezjak, pomoćnica ministra. Ovom prilikom predsjednik Vijeća Zvonimir Deković izvijestio ih je o radu Vijeća te im približio funkcioniranje hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori. Gostima je također objasnio tijek obnove Doma kulture „Josip Marković“, koji sada ponovno živi i koji je dostupan za mnogobrojne kulturne aktivnosti. Pomoćnica Bezjak objasnila je u razgovoru za Radio Dux, koji su također posjetili, funkcioniranje Ministarstva.

Radio Dux: Možete li nam reći koji je povod Vašeg dolaska?

Bezjak: Povod našeg dolaska je sudjelovanje u radu Upravnog odbora našega Regionalnog centra za poduzetničko učenje Jugoistočne Europe, u kojem sudjeluje osam zemalja - od Bosne, Srbije, Crne Gore, Albanije, Kosova do Turske. Obično svakih šest mjeseci imamo u drugoj zemlji članici Upravni odbor pa je tako ovaj put domaćin bila Crna Gora.

Radio Dux: Radite s europskim fondovima. Možete li nam nešto više reći o tome? Ukratko, kako sve funkcionira?

Bezjak: Dakle, ja sam pomoćnica ministra poduzetništva i obrta zadužena za EU fondove. Vodim Upravu od otprilike 40 ljudi i trenutno imamo na raspolaganju milijardu eura iz

strukovno-investicijskih fondova Europske unije. Također imamo raspisanih natječaja za 150 milijuna eura za izgradnju tvornica i hotela. Ljudi mogu dobiti do dva milijuna eura odnosno 45% od vlastite investicije, a time želimo potaknuti razvoj konkurentnosti poduzetništva, stvaranje novih radnih mjesta, poticanje izvoza itd. Do kraja godine trebali bismo raspisati 730 milijuna eura pa sada imamo jako puno posla i sretni smo što smo konačno postali zemlja članica i dobili tako velike iznose na raspolaganje.

Radio Dux: Koliko je teško proći jedan takav natječaj?

Bezjak: Poduzetnicima koji nemaju iskustva to je dosta zahtjevno, ali upravo zato smo u sklopu pretpristupnog razdoblja iz raznih programa financirali 153 poduzetničke potporne institucije kao što su regionalne razvojne agencije, poduzetnički centri, inkubatori, tehnološki parkovi tako da skoro svaki poduzetnik u svome

mjestu može dobiti pomoć u potpornoj instituciji koja mu može pomoći napisati projekt te mu objasniti i usmjeriti ga koji su najbolji natječaji za njegovu djelatnost. S obzirom na sve to, nadamo se velikoj iskoristivosti fondova.

Radio Dux: Koliko je promjena donio ulazak Hrvatske u EU?

Bezjak: Pa, možda se u životima građana to nije toliko osjetilo, ali mi u institucijama smo

svakako to osjetili. U svim ministarstvima velike su obveze izvještavanja prema Europskoj komisiji. Na primjer, u Hrvatskoj 96% gospodarstva čine mali i srednji poduzetnici i njima je izvoz rastao skoro dvostruko, dobit im se povećala, stvorili su 25.000 novih radnih mjesta. Oni sada izvoze više nego sve velike tvrtke zajedno, više i od INA-e i od brodogradilišta i od Agrokora itd. Njima je bila velika prednost baš to što su mali jer su se mogli lakše prilagoditi novim okolnostima na tržištu pa možemo reći da su oni zapravo pokretači hrvatskoga gospodarstva.

Radio Dux: Koliko je za Vas osobno teško i odgovorno raditi posao koji obavljate?

Bezjak: Zapravo je dosta naporno jer radimo 24 sata dnevno, iako mnogi nemaju dojam da je tako, a uz to i dalje je recesija pa ne isplaćujemo prekovremene sate iako svi moji zaposlenici često rade i vikendom.

Promovirana Hrvatska nacionalna enciklopedija

U organizaciji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore u crkvi Svetoga Duha u Kotoru 25. travnja promovirana je „Hrvatska književna enciklopedija” (HKE) urednika Velimira Viskovića. Uz enciklopediju predstavljena je i knjiga „Rat za enciklopediju” istoimenog autora. U ime organizatora prisutne je pozdravila Milena Pilastro Kovačić, a moderatorica književne večeri bila je prof. dr. Vanda Babić. Kada govori o autoru, kako navodi, voli citirati druge koji su o njemu pričali: „Po riječima Mani Gotovac, Visković je intelektualac krležijanskoga tipa, enciklopedist u tradiconalnome smislu te riječi, osoba koja širi tjesnace intelektualne slobode.” Prof. Babić istaknula je činjenicu da su bokeljski književnici zastupljeni u enciklopediji. „Ako ćemo kronološkim redom, u HKE se nalaze svi bitniji hrvatski književnici Boke, a posebno oni starijeg razdoblja do 19. stoljeća. Jako me veseli to što se u ovoj enciklopediji nalaze don Branko Zbutege, Luka Brainović i Vjenceslav Čížek, koji uz književnika Viktora Vidu enciklopediji daju poseban značaj”, rekla je prof. Babić i pritom posebno zahvali-

la Velimiru Viskoviću na ideji, znanju i energiji koju je uložio kako bi objavio jedno ovakvo djelo u kome se Boka kotorska i njezina književna slika prikazuju sažeto i jasno. Autor Velimir Visković rekao je da mu je iznimno drago što ima priliku predstaviti „središnji hrvatski znanstveni projekt u zadnjih dvadeset godina”.

Veleposlanica RH u Crnoj Gori Ivana Sutlić Perić u posjetu HNV-u

Njezina Ekscelencija, veleposlanica Republike Hrvatske u Crnoj Gori, gospođa Ivana Sutlić Perić boravila je sredinom travnja s delegacijom u redovitom posjetu Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore te je tom prigodom upriličen sastanak s predsjednikom HNV-a Zvonimirom Dekovićem.

Na sastanku je bilo riječi o tekućim pitanjima, planovima i aktivnostima Vijeća.

Na sastanku je, uz ostale, sudjelovao i konzul gerant Republike Hrvatske u Kotoru Hrvoje Vuković.

Predsjednik crnogorske kulturne mreže Aleksandar Damjanović u posjetu HNV-u

U posjetu Hrvatskome nacionalnom vijeću sredinom travnja bio je predsjednik Crnogorske kulturne mreže Aleksandar Damjanović te se tom prilikom susreo s predsjednikom Hr-

vatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimirom Dekovićem.

Povod za sastanak je moguće sudjelovanje Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore u organizaciji proslave

Dana nezavisnosti Crne Gore koja će se održati 21. svibnja na Cetinju. Na sastanku je bilo riječi i o planovima i aktivnostima kako CKM-a, tako i HNV-a. Predsjednik Vijeća izrazio je želju i spremnost da se i HNV uključi u pripremu spomenute manifestacije.

Nevladina organizacija Crnogorska kulturna mreža osnovana je 2009. godine. Čini je tim entuzijasta. Uz ostalo, ciljevi formiranja organizacije su organiziranje kulturno-zabavnih manifestacija i razmjena kulturnih iskustava sa zemljama regije, širenje i jačanje pretpostavke za očuvanje i razvoj kulture u Crnoj Gori, poštovanje državnih simbola, širenje ljubavi prema državi i državnim simbolima i organizacija kulturnih programa te obilježavanje značajnih državnih praznika.

Ugodna večer uz Ivanu Simić Bodrožić

U Galeriji ljetnikovca Buća u Tivtu 11. travnja održana je književna večer Ivane Simić Bodrožić, hrvatske književnice novije generacije. Organizatori ove večeri su Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, Vijeće crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba, uz potporu Centra za kulturu Tivat i generalnu potporu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore. Uvodnu riječ, u ime organizatora, dao je predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković: „Ova književna večer nastavak je jedne dobre suradnje između hrvatske zajednice u Crnoj Gori i crnogorske u Republici Hrvatskoj, koja traje više od jedne decenije. Poštivanje ljudskih i manjinskih prava danas je imperativ u Europi, a temeljem toga Republika Hrvatska i Crna Gora su otišle korak dalje; jedine su dvije države u okruženju koje

su potpisale bilateralni sporazum koji je potvrđen u Saboru RH i u Skupštini Crne Gore, a tiče se dodatne zaštite ove manjinske zajednice.“

Nakon Dekovića nazočnima se obratio tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba Danilo Ivezić koji je izrazio zadovoljstvo što je upravo ova spisateljica otvorila vrata kulture i označila početak suradnje. Medijatorica večeri, Ana Vuksanović, razgovarala je s književnicom Simić Bodrožić o djelima književnice, romanu „Hotel Zagorje“ koji je postigao veliki uspjeh, kao i o zbirkama pjesama i zbirci kratkih priča od kojih se posebno izdvaja „100% pamuk“. „Svaka umjetnost je negdje duboko ukorijenjena u traumi. Pritom mislim

na traumu kao na neku frakturu, na neki otklon od nečeg što je uobičajeno jer nema umjetnosti bez tog nekog sukoba unutar pojedinca, unutar subjekta.“ Književnica nam je približila svoj književni opus te govorila o svojim počecima, kao i ratnom razdoblju koji je prošla sa svojom obitelji, a koji je bitno utjecao na njezino stvaralaštvo. Književnoj večeri nazočili su konzul Republike Hrvatske u Kotoru Hrvoje Vuković, ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, predsjednik Skupštine Općine Kotor Nikola Bukilica, crnogorski pjesnik i akademik Mladen Lompar, predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“.

Posjet ministra Gordana Marasa hrvatskoj zajednici Crne Gore

U službeni posjet Boki kotorskoj stigli su 20. travnja Gordan Maras, ministar poduzetništva i obrta u Vladi Republike Hrvatske i Dijana Bezjak, pomoćnica ministra.

Tom prigodom sastali su se i s predstavnicima hrvatske zajednice u Crnoj Gori te izrazili želju da bolje upoznaju pripadnike hrvatske manjine i informiraju se o radu i problemima zajednice.

Nazočni na sastanku bili su: veleposlanica Republike Hrvatske u Crnoj Gori Ivana Sutlić Perić, diplomantica Veleposlanstva Martina Krajačić, konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori Hrvoje Vuković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Mirko Vičević, predsjednik OO Hrvatske građanske inicijative Tivat Ilija Janović, predsjednica OO Hrvatske građanske inicijative iz Kotora Ljiljana Velić, član Upravnog odbora HGD

Kotor Mario Brguljan i ravnateljica Radija Dux Milena Pilastro Kovačić.

Na početku sastanka predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković izrazio je zahvalnost ministru Marasu na izdvojenom vremenu te je predstavio zajednicu Hrvata u Crnoj Gori, istaknuvši mnogobrojne aktivnosti koje predstavnici hrvatske manjine svakog dana obavljaju poput: nastave hrvatskoga jezika, dopunske nastave engleskoga jezika, glazbenih i ostalih sekcija, književnih i drugih kulturnih događaja koji su dostupni i široj javnosti. Nazočni su izvijestili ministra o tekućim problemima s kojima se susreću u svakodnevnom radu i djelovanju te izrazili želju da Republika Hrvatska pruži potporu hrvatskoj zajednici u budućem radu.

Ministar Maras iskazao je zainteresiranost za funkcioniranje i razvoj

hrvatskog poduzetništva u Boki i spremnost da u kontaktu s predstavnicima Hrvata pruži potporu

daljnjem funkcioniranju hrvatske zajednice u CG.

Štufu /štufanju/ fjaki i ...

Piše:
Neven Staničić

Apropo..., prije nego pređemo na stvar, znate li oni vic na temu: Što se mi fala bogu ne koristimo svim padežima, što ih propisuje službena upotreba jezika nam zvaničnoga? Ono, ko što (?), s' kim s' čim (?), kome, čemu (?), kad, đe... i što li sve tamo ne pitaju (???). Nismo kuriozni, eto ti ga. Mi smo fini svijet i gledamo svoju rabotu. Ostalo, te čakule, tamo njima. A? I u vezi s'tim:

Štufu / štufanju / , fjaki i kazat će se u nastavku, erbo ne mogu po-trebit, da me ubijete

Dunkve stađonati ljudi, bokelji, gotovo po definiciji, su **štufan** svijet. Svega. Nije nam ni čudo. Atrokeli i Bokeške mornarice. Ajde molim te, da je Englezima bog dao dvanajest stoljeća takve

tradicije, svi bi bili nobili i u gornji dom, a ovi naši se svakih desetak godina ispočetka ne mogu dogovorit oko dva admira-la, majora i par vodnika, u tri opštine? Za u isto kolo (!). Pa da se čovjek ne štufa? Doduše, ako je za utjehu, ovakve i slič-ne štufigece nisu trajnog karaktera, pa se čovjek jedno jutro opet probudi refan... i krene iz počet-ka. Tako održavamo tra-diciju.

Inače, ima ih; **štufa** (?), sa akcentom, oli **štufova**, **štufeva**, **štufanja** bez... (?), traži se odgovor na pitanje, koga, čega..? *na ovo sam upozoravao još u nadnaslovu* (!); dunkve ima ih, njih, trajnih i ne-izliječivih. Ja prosto ne mogu vjerovat, ali kažu s' godinama, da se čovjek štufa i od žena!!! Da se tako izrazim. Može bi da konfermaju ovi što su osjetili? Doduše, nisu rekli važi li i za gledanje, oli

samo...? U svakom slu-čaju, poenta je da je sve na ovi bijeli svijet pod-ložno štufanju. Samo po sebi to i nije grijeh, uko-liko je čovjek spreman da lijepo stane iza svoga štufa i časno ga brani. U smislu, moj je štuf, i ne dam u njega. Što sa' ri-bao, ribao. To su oni po-nosni, pošteno zarađeni štufovi, iza kojih stoje; vrijeme, argumenti i au-tentične bitke. Sasvim je druga stvar, a češća poja-va, kad štuf služi kao ali-bi i opravdanje. To je već laganje. Samoga sebe..., za početak.

Štuf i osjećaj lijenosti, već, mogu sugerisat prve simptome **fjake**, a to je opet stanje, najbliže „bo-lesti“, koja može levirat između usporenosti, ma-laksalosti, umora i mela-nholije čak. Za početak, ništa opasno. Zavisi do-lazi li od vrućine, izvan-ka (?), lampova..., iznutra (?), oli je na čisto nervnoj

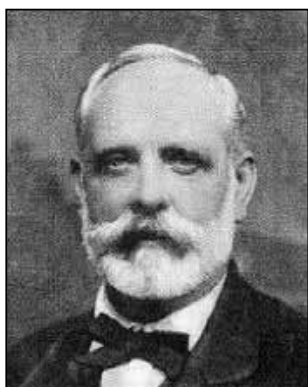
bazi? Tako na primjer, može se bit „malo fjakan“, a ista može i da dere. „Dere me fjaka“. Razlika je i 'eli čovjek **fjakav**, od dana do dana, oli je **fja-kun** svaki dan. Prelazi li mu u karakternu osobinu. Međutim sjedat tako fjakast i gledat, ne baš pun korađa na svijet oko sebe, znaju bit i inspirativni momenti. Iz toga obamrlog ništa, može se rodit svašta, pa i da čovjek čuje sebe iznutra. Oće i to, iako se najčešće nađe neko ili nešto da omete i prekine.

Da vam pravo rečem sva je prilika da je i bolje. Erbo neprijatno je, a moguće za svakoga, da mu se onako, po domaći sitome svega (!), fjakavome usput (!!), sve to potuži. **Ukahne** se. Iznutra. Nije čovjek kućak, eli, pa da može „trpat“ sve što se se nudi. Nema stomak. Prva reakcija u toj situaciji je, s' oproštenjem što

podsjecam, povraćanje. Neki će reć, da im poslije toga zna bit lakše (?), ma ako se učesta... i to presuši pa ostane samo oni grč i muka, na samu pomisao. Gađenje. Onda toka prestat i mislit...i, đao te ponio. Zato u pamet se čeljadi i pazite se štufovanja. Ako ne znaš stat, ukahne se i adio. Ne zborim da je ovo savršeni primjer i situacija, kao objašnjenje deci, kako nastaje kiša? Ono... isparava more, pa se diže para... gore, pa se oladi i pretvori u kapljice, i evo ti...upale pluća ako okisneš. Zato, ponesi dumbrelu!!! Ne. Sve može završit i drugačije. Ali, definitivno od štufove počinje. Tako.

A, slažem se s' vama, da ove riječi uopšte i ne treba mijenjati po padežima. Uostalom, kome uopšte treba nominativ, kad se ukahne?

Franz Thiard de Laforest (1838. – 1911.)

Franz Thiard de Laforest, ugledni fotograf, rođen je 1838. godine u Beču, ondašnjoj Austro-Ugarskoj. Potomak je burgundijske obitelji Thiard de Bussy. Njegova obitelj doselila se početkom 19. stoljeća iz Francuske u Beč. Uspješno je završio trgovačku školu i oduševljen novim izumom – fotografijom, odabire je za svoje zanimanje. Sa željom za snimanjem putovao je cijelom Europom i bio očaran Mediteranom. U četrdesetoj godini, u Beču, oženio se Gabriellom von Lachmann, kćerkom bečkoga ljekarnika. Na svojim putovanjima oduševio se Bokom kotorskom i odlučio tu dovesti svoju obitelj. Doselio se u Kotor 1873. godine gdje je osnovao svoj atelijer i tu je ostao do smrti. Umro je u Kotoru od srčanog udara 1911. godine. Volio je ljude i Boku i o tome pisao u svojoj knjizi „Bocche di Cataro“, koju u cjelini prenosimo u nastavcima.

Priradio: **Dario Musić**

IZLET U CRNU GORU

Još se niko nije pokajao što je krenuo na izlet u Crnu Goru, pod uvjetom da je to bilo za lijepa vremena. Svi, čak i ljudi manje oduševljeni ljepotom prirode, bili su puni hvale za doživljeni užitak. Kod sjevernih, bočnih gradskih vrata, pored klanca Škurde, počinje uspon starim zavojitim putem za Crnu Goru. Sada se njime mogu služiti samo pješaci ili jahači, nikad se po njemu nije moglo voziti, a sada, budući da je slabo održavan, već napola uništen. Unatoč tomu, njime se služe prvenstveno Crnogorci donoseći svoje proizvode na kotorsku tržnicu. Dva sata je kraći od ceste koja počinje na suprotnom kraju grada, a sagrađena uz velike troškove 1876. – 1881. Ponekad se putem sretnu pregoni od više stotina volova, što ih u Kotoru ukrcavaju u lađe i otpremaju u Italiju i na Maltu. Pješke treba oko devet sati, a kolima šest, ne računajući obvezni odmor na Krstacu ili Njegušima. U oba slučaja na Cetinju se mora prenočiti i vratiti sljedeći dan, iako nije isključeno da se vožnja tamo i natrag obavi ubrzano u jednom danu.

Za jednu vožnju kočijom za Cetinje, tamo i natrag, plaćalo se još prije dvije godine u Kotru 18 do 20 florina, a sada je to moguće dobiti za 12 do 14 florina. Inače, postoji još i crnogorska poštanska kočija sa 4 sjedala koja svakodnevno odlazi iz Kotora u 5 ujutro, a na Cetinje stiže u 11 sati. Jedno mjesto u kočiji košta 2 guldena, uključujući i 10 kg prtljage. Cesta najprije prolazi kroz dio sela Škaljari, skreće ulijevo prema obroncima brda, zatim ide nekoliko dugim serpentinama iznad Škaljara, a onda ponovo udesno do sedla između Goražda i Vrmca. Ovdje, na raskrižju putova, stoji utvrda Trojica, a nekoliko koraka prije prizemna kuća s ponosnim natpisom „Hotel Trojica“.

Sada se ispod tvrđave Goražda vozimo prema Lovčenu, pa poslije nekoliko dugih, konačno dolazimo do kratkih serpentina što leže gotovo okomito jedna nad drugom. Na prvoj kratkoj, kuća je nadglednika ceste, gdje zastajemo na kraći odmor. Ovdje smo već dobrano nadvisili Vrmac i gledamo preko njega. Pred našim očima pruža se divna panorama. Kotor je, istina, već iščezao iza stijene, pa sada vidimo samo rivu. Duboko nam pod nogama leži tvrđava Sv. Ivan koja nam se odozdo pričinja vrlo viso-

kom, te plavo-zeleni zaljev sa svojom slikovitom obalom i nanizanim kućama, uvalama i prevlakama. Kako se penjemo sve više, zaljev biva sve duži i uži. Nadesno je opasan golim stjenovitim crnim brdima Dobrote, a nalijevo raskošnim, uvijek zelenim lancima brežuljaka što se nižu podno moćnog Vrmca. U pozadini granicu zaljeva tvore glavice krivošijskih brda, koje su često snijegom pokrivena još u lipnju. Poput niza bisera na dnu kutijice s nakitom leže mjesta oko vodenog ogledala na kojemu krstare jedrilice i čamci na vesla, a parobrodi ostavljaju za sobom brazde. Visoko u zraku kruži nekoliko orlova, a brojni galebovi lebde u zraku ili se ljuľušćaju na malenim valovima. Iz ove visine utvrde na Vrmcu nam izgledaju poput ukrasnih predmeta i odatle preko promatramo Tivatski zaljev sve do Herceg-Novog. Preko poluotoka Lušćice, što odvaja Boku od otvorenog mora, naziremo usku traku Jadrana.

Kako li se ova slika silno mijenja pri kišnom vremenu! Tako prijazna i nasmijana na suncu, a tako sjetna i tmurna pod nebom zastrim oblacima, koji se često spuštaju vrlo nisko. Tamne sjene nadvile su se nad zaljevom, brda su gotovo crna, a more poput zamućene lokve. Iz visine se ne vidi ništa osim sive guste magle. Ni traga više od vidika. Kad se oblaci katkada razidu, vidi se komadić krajolika, ali i on opet ubrzo nestane. Događa se, doduše vrlo rijetko, da snijeg prekrije brda sve do mora, ali kako

poslije snijega obićno nastupa lijepo vrijeme, tada se pred nama iz visine opet ukaže prekrasan prizor što podsjećća na norveške fjordove.

Mi se pak vozimo sve više i više. Nakon što smo svladali kratke serpentine, dolazimo na 904 metra visinsku cestu s koje se pod nama slika neprestano mijenja. Cesta ide dalje dva kilometra gotovo ravno. Otprilike na sredini je granica oznaćena poprećno postavljenim kamenjem i tablom (putokaz za carinarnicu u Kotoru). Konaćno cesta zavija udesno i za nekoliko minuta na desnoj strani opažamo jednu špilju. S tog mjesta pogled još jednom bacamo dolje na zaljev, a nakon stotinjak koraka kola se zaustavljaju kod gostionice na Krstacu gdje se poje i hrane naši oznojeni konji, što i mi možemo učiniti. U ovoj crnogorskoj gostionici sve je doduše patrijahalno, ali dobivamo šunku, salame, sardine, jaja, sir, vino, flaširano pivo i crnu kavu, a to je sasvim dovoljno da se utaži naš dobar tek koji smo penjući se stekli u ošćrom čistom zraku. Poštanska kola mijenjaju zapregu uz kratki odmor u Njegušima.

Tko se želi popeti na vrh Lovćena, do njega odavde može stići za dva i pol sata. Svakako, potreban je vodić i nešto znanja narodnog jezika. Blizu njegovog vrha nalazi se Petrova kapećla, nacionalnog sveća Crne Gore. Da je s vrha Lovćena upravo velićanstven vidik na sve strane, doista, nije potrebno uvjeravati.

Poslije jednosatnog odmora nastavljamo put i za četvrt sata stižemo do skupine osam ili de-

vet novosagrađenih kuća s krovovima od crijeva. One već pripadaju selu Njeguši, a vlasnici su im trgovci. U dvjema gostionicama može se dobiti nešto toplog za jelo, a i soba za noćenje. Poslije daljnjih pet minuta vožnje dolazimo u prave Njeguše. Ovo je mjesto nekoć bilo glavni grad ove zemlje i kolijevka je sadašnje kneževske dinastije koja se naziva Petrović-Njegoš. Njeguš leži na kraju male doline i sastoji se od samo jedne ulice s uglavnom slamom pokrivenim kućicama. Na njezinom kraju opažamo veću kuću s krovom od crvenih crijeva i s kulom do nje. To je kneževa rodna kuća. Dio Njeguša je na padini brda s druge strane doline. Nakon što smo prošli mjesto, cesta se opet

počinje uspinjati. Poslije dobrog sata vožnje stižemo do najviše točke: prijevoja Krivačko ždrijelo (1270 metara) u Mokošici. S ovog mjesta u daljini vidimo djelić Skadarskog jezera i albanske Alpe, koje nisu pokriveno snijegom samo usred ljeta. Nastavljamo put postepeno se spuštajući i nakon još jednog sata vožnje, na kraju visoravni okruženoj brdima, ugledamo Cetinje. Tada za manje od pola sata stižemo u glavni grad.

S izuzetkom malih, dobro obrađenih površina, na Njegušima i Cetinju nismo, otkad smo u Crnoj Gori, vidjeli mnogo vegetacije pa bi se čitav predio mogao nazvati „kamenito more“. Kuda god nam pogled seže ne zapažamo ništa osim raspuklih stijena, nazubljenog krša oštih bridova, a između njih dolčice sa stotinjak strukova kukuruza, šipražja, sitno raslinje i zakrčljale patuljaste hrastove ili bukve. Ipak, među stijenama rastu mnoge trave koje ovčama služe kao hrana. Iz pukotina niče omiljena potočnica, a kad u lipnju i srpnju procvjeta divlja kadulja, pokrije padine brda poput ljubičastoplavog saka. Tu i tamo stoji nekoliko kamenih slamom pokrivenih koliba bez dimnjaka. Ponekad se iz daljine čuje pastirska frula ili monotoni pjev neke narodne melodije. Put je prilično pust pa tijekom cijelog putovanja susrećemo vrlo malo ljudi.

(nastavlja se)

ARGONAUT

ARGONAUT 25 sezona redovito dolazi u Boku kotorsku između tri i pet puta godišnje, uglavnom u proljeće i na jesen.

Piše:
Neven Jerković

Julius Forstmann, bogati američki trgovac tekstilom, dao je 1929. na navozima brodogradilišta Krupp Germaniawerft Kiel (današnji HDW Howald Deutsche Werft) sagraditi luksuznu jahtu ORION od 4007 GT i dugu

93 metra. Dva diesel glavna pogonska stroja ukupne snage 2686 kW omogućavale su joj plovidbu brzinom od 13 čvorova. Nakon što je deset godina ugošćavala vlasnika i njegovu obitelj te brojne poslovne partnere i prijatelje, jahtu je Forstmann koncem 1940. predao američkoj ratnoj mornarici (US Navy) za koju tijekom Drugog svjetskog rata

plovi pod imenom USS WIXEN (PG-53). Dobro naoružana topovnjača je postala sjedištem zapovjednika američke Atlantske flote i uglavnom je plovila uz obale i mora između New Yorka i Kariba.

Vojna karijera USS VIXEN-a završava 24. svibnja 1946. kada je raspoređen i otpušten u pričuvni sastav War Shipping Administration-a. Pro-

dan je u siječnju sljedeće godine panamskom brodaru Pacific Cruises Line za kojega pod starim imenom ORION sljedećih sedamnaest godina plovi na održavanju brojnih

putničkih pruga u Srednjoj Americi a povremeno poduzima i turistička kružna putovanja.

ORION je u jesen 1964. raspoređen da bi na putu

u rezalište bio spašen u posljednjem trenutku kada je neočekivano pronađen novi kupac u grčkom brodaru Aegean Special Cruises, poznatijem kasnije kao Epirotiki

Lines. Preuređen u brod za kružna putovanja i prihvat 170 putnika u komforne 84 kabine pod imenom ARGONAUT započinje u proljeće sljedeće godine ploviti na krstarenjima Sredozemljem i u prvim plovidbama dolazi u Kotor. Pristao je u poslijepodnevnim satima 15. lipnja 1965. te, nakon što su putnici imali oko tri sata za obilazak grada i okolice, otplovio dalje prema Dubrovniku.

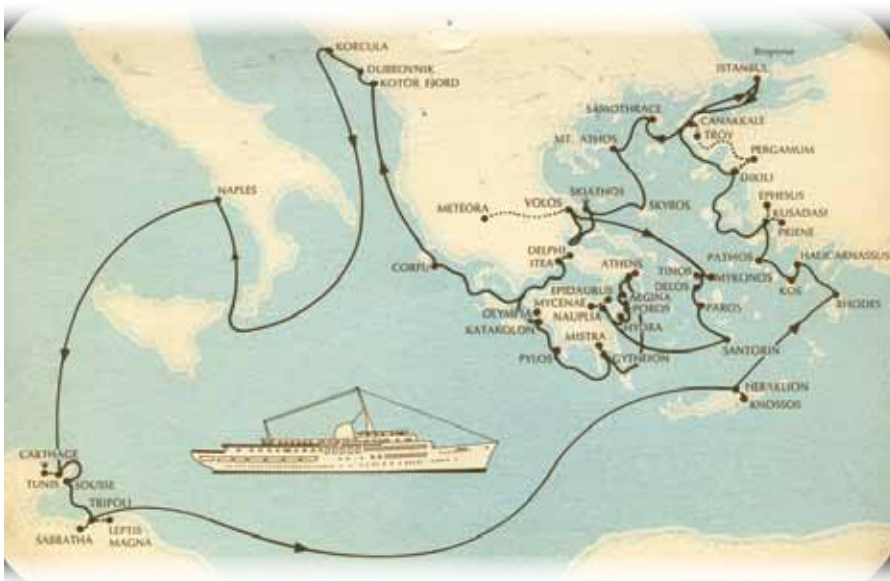
U programu "Voyage into Antiquity" u organizaciji Donald L. Ferguson Cruise sa polaskom iz Pireja ARGONAUT šezdesetih godina posjećuje luke Gytheion, Pylos, Katakolon, Itea, Krf, Kotor, Dubrovnik, Korčula, Napulj, Tunis, Sousse, Tripoli, Heraklion, Rodos, Marmaris, Kos, Patmos, Kusadasi, Dikili, Canakalle, Istanbul, Samothrace, Athos, Skyros, Skiathos, Volos, Tinos, Mikonos, Delos, Paros, Santorini, Nauplion, Hydra, Poros i Aegina.

ARGONAUT sljedećih 25 sezona redovito dolazi u Boku kotorsku između tri i pet puta godišnje, uglavnom u proljeće i na jesen, sve do 25. kolovoza

1990. kada posljednji put diže sidro i više se ovamo nikada ne vraća. Zbog nastupajuće dubrovačke ratne kataklizme sklonio se iz nesigurnih voda i otplovio prema Egejskom moru gdje se je zadržao sve do 1995. Te je godine promijenio vlasnika (panamsko-egipatski Memnon Cruises) ali i ime u – REGINA MARIS.

Nakon što je sa sve manje uspjeha plovila u najmu njemačkog Phoenix Reisen na kružnim putovanjima oko

Egipta, uglavnom među lukama u Crvenom moru, REGINA MARIS je koncem 2001. konačno raspoređena u egipatskoj Aleksandriji gdje je ostala ležati sljedeće tri godine. Još je samo privremeno dobro poslužila za smještaj sudionika i posjetitelja Ljetnih Olimpijskih Igara u Ateni 2004. nakon čega je prodana turskim rezalištima brodova. Doplovila je u Aliagu 2. prosinca 2004. gdje je tijekom sljedeće godine razrezana u staro željezo.

Razvitak Primorske Hrvatske

**Piše: Dario Španović/
Hrvatska riječ -Subotica**

Nakon Bornine smrti knez u primorskoj Hrvatskoj postaje Vladislav (821. – 835.), koji je izabran po želji hrvatskog naroda, a za kneza ga je potvrdio franački car Ludovik u Achenu. Najznačajniji zapisi o ustoličenju kneza Vladislava nalaze se u dijelu Annales regni Francorum u kojem se također navodi da je Vladislav vladao kao franački vazal. Kneza Vladislava naslijedio je knez Mislav (835. – 845.) čiji je početak vladavine obilježio sukob a Mlečanima. Točan povod sukoba nije poznat ali se zna da je mletački dužd Pietro Tradonico 839. godine krenuo ratnim brodovima prema hrvatskoj obali gdje se sukobio s mornaricom kneza Mislava, nakon izgubljene bitke mletački dužd sklapa primirje s Mislavom, također pod nepoznatim uvjetima. Tijekom vladavine kneza Mislava dolazi do jačanja i bolje organiziranosti hrvatske vojske, kako na moru tako i na kopnu, Mislav koji je vladao iz Klisa imao je veliki broj pješaka, konjanika

kao i ratnih brodova. Godine 840. sve veću prijetnju primorskim gradovima na Jadranskom moru predstavljali su arapski gusari koji nakon pobjede 841. godine nad mletačkom mornaricom kod mjesta Tarent (koje se nalazi na ulazu u Jadransko more) s 36 brodova uplovili u Jadransko more. U svom pohodu arapski gusari zapalili su i opljačkali Osor (na otoku Cres), Budvu, Kotor i u cijelosti porazili mletačku mornaricu kod otoka Susak nedaleko od Lošinja.

Knez Trpimir

Nakon kneza Mislava knez Primorske Hrvatske postaje Trpimir (845. – 864.), utemeljitelj dinastije Trpimirovića koje je uz manje prekide vladala Hrvatskom sve do kraja 11. stoljeća. Knez Trpimir formalno je priznavao vrhovnu vlast franačkog cara Lotara, ali je vladao samostalno kao jak vladar, sebe je nazivao »pomoću Božjom knez Hrvata« (dux Chroatorum iuvatus munere divino). Na početku svoje vladavine knez Trpimir sukobio se s Bizantskim gradovima na području Dalmacije (Split i

Trogir), gdje je uspješno pobijedio bizantsku vojsku. Vladavinu kneza Trpimira obilježio je i rat s Bugarskom koja je 855. godine napala Hrvatsku. Dvije vojske su se sukobile na području sjeveroistočne Bosne što pokazuje da se Primorska Hrvatska tijekom vladavine kneza Trpimira prostirala i na području Bosne. O graničenju Primorske Hrvatske i Bugarske govori i to što su pape bugarskom knezu Mihajlu Borisu slali svoje poslanike preko Primorske Hrvatske, moleći hrvatske knezove da poslanike otprate do bugarske granice. Iz vremena kneza Trpimira datira i najstariji spomenik hrvatskog prava Trpimirova darovnica iz 4. ožujka 852. godine, to je ujedno i najstarija isprava s dvora hrvatskih vladara. Nažalost povelja nije sačuvana u izvorniku, već u pet prijevoda od kojih je najstariji iz 1566. godine. U povelji Trpimir potvrđuje posjede što je Splitskoj nadbiskupiji podario njegov prethodnik Mislav, te joj još daruje crkvu sv. Jurja u Putalju i neke posjede s pripadajućim kmetovima. Također iz darovnice se može zaključiti da je Primorska Hrvatska feu-

dalna država i da je hrvatski vladar imao svoju strukturu vlasti u koji su spadali njegovi dvorjani i vojno-upravni službenici (župani, dvorski kapelani i drugi).

Knez Domagoj

remda je knez Trpimir imao tri sina: Petra, Zdeslava i Mutimira na kneževsko prijestolje dolazi knez Domagoj (864. – 876.), član druge obitelji čiji su se posjedi nalazili u okolini Knina. Promjena na hrvatskom kneževskom prijestolju nije prošla mirnim putem što su iskoristili Mlečani koji su sa svojom mornaricom 865. godine napali Hrvatsku te je Domagoj bio prinuđen sklopiti mir pod mletačkim uvjetima. Početkom vladavine kneza Domagoja dolazi do osnivanja hrvatske biskupije u Ninu koja je podvrgnuta papi, za razliku od

biskupa u dalmatinskim gradovima koji su potpadali pod carigradskog patrijarha. Ovim je čitav hrvatski teritorij pripao ninskoj biskupiji odnosno podložan papi kao vjerskom poglavaru. Smrću cara Ludovika II. 875. godine Hrvati su podigli ustanak i poslije rata kako na kopnu tako i na moru uspjeli se osloboditi franačke vrhovne vlasti premda je ona često bila samo formalna. Tijekom ovog ustanka umro je knez Domagoj (876.), koga je u kratkom periodu naslijedio njegov sin čije se ime ne može sa sigurnošću točno potvrditi, ali je pretpostavka na temelju mletačkih zapisa da se zvao Iljko.

Knez Zdeslav

Dvije godine nakon Domagojeve smrti na hrvatsko kneževsko prijestolje dolazi Zdeslav,

sin kneza Trpimira koji se u doba Domagojeve vlasti sklonio u Carigrad. Knez Zdeslav je na kneževsko prijestolje došao uz pomoć bizantskog cara Bazilija I., što je značilo da priznaje njegovo vrhovnu vlast. Većina Hrvata nije bila zadovoljna smjerom politike kneza Zdeslava, posebice jer je hrvatska crkva sa središtem u Ninu došla pod vrhovništvo carigradskog patrijarha onako kako su bili i biskupi u dalmatinskim gradovima. Ono što je bitno napomenuti jest da u to doba crkve nisu bili razdijeljene u dva tabora (katolička s centrom u Rimu i pravoslavna s centrom u Carigradu) kao nakon raskola 1054. godine, stoga se ne može govoriti o pravoslavlju i pravoslavnom stanovništvu u dalmatinskim gradovima kako neki povjesničari tvrde.

OD ŠKOLJKE DO CARSKO TRPEZE

- crtice za povijest bokeške kužine -

Piše:
Mašo Miško Čekić

Riba je posebno značajna i tražena jer vjerske zabrane određuju i do 150 dana posta godišnje, pa je velika potražnja za svježom, sušenom ili usoljenom ribom. Povrće, različite vrste kaša i supa su najčešća jela na bokeškim trpezama. Uz morsku ribu, doprema se slatkovodna riba, posebno sa Skadarskog

jezera, a sušena ukljeva je i dalje, pored sira, važna izvozna namirnica.

Imućniji slojevi uživali su u mesu, ribi, začинима i luksuznim namirnicam iz dalekih zemalja.

Matija Drago Martinović piše u svojoj biografiji da je kao mladić, (oko 1715. godine) po nalogu oca, svakog jutra nabavljao meso ili ribu: „...nekada bi oca vozio na ribanje parangalom i mrežom, ili da beremo oštrige. Dizao bi me svakog jutra rano da nabavljam meso ili ribu“.

U XVIII. stoljeću, zapisao je ljekar Pantaleon, iz Dobrote u Veneciju doprema se ponajbolji sir toga doba, a rekordne 1784. godine iz Boke do najpoznatije mediteranske luke, stiglo je stotinjak brodova sa sirom, domaćim i uvoznim, kao jednim tovarom.

Luka di Pena piše traktat o bokeškim sirevima, upoređujući ih sa najboljim francuskim i italijanskim sirevima.

Što je vrijeme više izmicalo, (a trgovina bivala unosnija) Bokelji su sve više uživali u hrani i veselim događajima, trošeći prekomjerno na jelo i

piće, ali i na darove, poslugu, muziku...

Na takvo ponašanje sumnjivo su gledale vlasti i crkveni poglavari pa, zbog prekomjernog uživanja jela i pića, zabranjuju svetkovine 1725. godine. Kazne su bile drastične: tamnica, služenje na galijama i protjerivanje iz Distrikta kotorskog.

Narod se teško odricao uživanja mada je za proslave, posebno vjerske, trošio prekomjerno, čak prodajući stoku ili dijelove imanja, često ne mareći za gladne mjesece koji predstoje porodici. Zabrana je ponovljena 1749. godine, a 1751. zabranu potpisuje i generalni providur!

Konačno je shvaćeno da se vlast ne šali pa su 1758. i 1770. godine, u nešto izmjenjenom (blažem) izdanju te zabrane prihvatile i lokalne vlasti seoskih samouprava Tople i Krtola koji su se najviše opirali.

Zabrane su se posebno odnosile na proslavu krsnog imena i slave, dane svetaca, pir, mir, sedmine, krmnine, mlade mise i dr.

Uz uživanje u hrani i vinu, Bokelji su vodili računa o po-

našanju za stolom, gostima, priboru za jelo, ali i kuhinjskom namještaju, posuđu i raznim kuhinjskim pomagalicama. Ostala su svjedočanstva o tome, a među njima posebno je značajno pismo iz 1713. godine nadbiskupa Vicka Zmajevića bratu Matiji:

„Najdragocjeniji začim svakog jela su učenj razgovori, a da Vam oni ne bi nedostajali, uvijek je dobro tražiti za stolom društvo okićeno rijetkim spoznajama, tako dok se tijelo bude hranilo začimjenim namirnicama i duša će se hraniti kreposnim razgovorima.“

Bokelji su voljeli kvalitetno, skupo i rijetko posuđe i pribor za jelo kojeg su naručivali i kupovali u najpoznatijim evropskim radionicama. Svjedočanstvo o najboljem srebrnom priboru za jelo nalazimo u pismu koje je iz Kraljevske vladinog pokrajinskog izaslanstva upućeno 17. maja 1808. godine Kraljevskom načelniku općine prčanske, povodom dolaska Vojvode od Dubrovnika u Kotor:

(...) „Buduci da se približuje dan sretnog dolaska Njegove visosti, treba čim prije spraviti

pokućstvo, koje služi za ličnu porabu Njemu i Njegovoj brojnoj pratnji. Zato sam naložio drugim općinama, da mi pošalju razne potrepštine.

A vama naređujem, da mi dostavite za dan 19. ovog mjeseca srebrni stolni pribor za 25 osoba, 15 srebrnih svijećnjaka, 4 velika poslužavnika – guantijere (od srebra), tri velika srebrna ibrika – kogume, tri velike posude za šećer od

srebra, svaka sa 12 srebrnih žličica i 25 finih zdjelica.

Ovdje naznačeni predmeti treba da budu predani u mom uredu, gdje ćete primiti odnosnu potvrdu primitka, na osnovu koje ćete moći tražiti povratak tih stvari, kada ostavi pokrajinu Njegova Visost Vojvoda od Dubrovnika.“ (...)

Tako je jedno administrativno pismeno naređenje postalo važan dokaz u gastronomskoj istoriji Boke.

U cijeloj Europi, pa i u Boki kotorskoj, kukuruz i krtola unose revolucionarne promjene u način ishrane i znatno umanjuju nevolje nerodnih godina. Kukuruzno brašno postaje osnova za kaše, a kod seoskog stanovništva i u proizvodnji kruha.

Krtola se u Boki prvi put posijala 1780. godine na malim parcelama. Nepovjerenje prema novoj vrsti povrća nije trajalo dugo, pa se već 1814. godine krtola sije na značajnim površinama. Do sredine XIX. stoljeća stalno se povećavaju površine pod krtolom, pa je 1864. godine urod premašio godišnje potrebe stanovništva.

Značajna je proizvodnja kapule, česna, biža, fažole, leče, boba i raznih vrsta zelja. Vinogradarstvo i maslinarstvo i dalje su okosnica poljoprivrede, a time i prehrane. Na pragu XIX. stoljeća Bokelji proizvode 65.000 barila vina i 10.000 barila maslinovog ulja. I dok se nešto ulja izvozi, vina manjka pa se oko 15.000 barila uvozi. Po glavi stanovnika, početkom XIX. stoljeća Bokelji piju oko 170 litara vina godišnje!

Značajne količine žita, stoke i povrća stiže na bokeljske pijace iz Crne Gore. Najveći i najpoznatiji je „Crnogorski pazar“ koji se nalazio ispred sjevernih gradskih vrata Kotora, na prostoru između dva toka rijeke Škurde.

nastavit će se

SUŠENA RIBA SA KRTOLOM

Suha dimljena riba se izreže na veće komade i pokiša u vodi. Najbolje je pokišati navečer za sutrašnji objed. Prije kuhanja, ribu izvaditi iz vode u kojoj se kišala i dobro je oprati. Opranu ribu staviti u teću skupa sa očišćenim i prepolovljenim krtolama, pa naliti vodu ravno sa ribom i krtolom. Kuhati na laganoj vatri dok krtola ne omekša. Zaliti maslinovim uljem, popapriti i po želji posuti sjeckanim česnom.

PUŽEVI U VINU

Vinogradarske puževe ostaviti nekoliko dana da se pročiste u kašeti prekrivenoj mrežom, a potom ih oprati i staviti kuhati u vrućoj vodi. Nakon dvadesetak minuta, puževe izvaditi iz vode i debljom iglom vaditi meso iz kućica. Meso puževa dobro oprati u vodi sa solju i ostom (da izađe pjena), pa ih isprati u dosta hladne vode i ocijediti. Na zagrijanom maslinovom ulju okrenuti nekoliko usitnjenih špica česna i balicu isjeckanog petrusina te grančicu origana ili metvi-

ce. Sada dodati puževe, pa miješajući, prigati nekoliko minuta. Posoliti i popapriti, dobro promiješati i naliti 2 dcl bijelog vina. Nastaviti kuhanje na laganoj vatri dok skoro sva količina vina ne ispari. Sada u teću dodati 4 – 5 ožica salse od pamidore, pustiti da provri i poslužiti.

Recept iz 1790. godine

BRODET OD SIPA I KRTOLE

Potrebno je:

1 kg sipa
2 mrkve
2 krtole
1 čipula
3 špice česna
1 dcl bijelog vina
Čikara isjeckane pamidore
Čikarica maslinovog ulja
Petrusin
So, papar

Priprema:

Na ulju poprigrati isjeckanu čipulu, izgratanu mrkvu i česna, pa dodati na komadiće narezanu sipu. Dinstati dvadesetak minuta, dodati pamidoru, so, papar i bijelo vino. Na laganoj vatri kuhati dok sipa ne omekša, pa dodati na kocke narezanu krtolu. Kada je krtola kuhana, posuti jelo sjeckanim petrusinom, maslinovim uljem i poslužiti. Za vrijeme kuhanja u jelo, po potrebi, dodavati po malo tople vode.

Priredio:

Jovan J. Martinović

1606.g.

Providur **Tomazo Morozi-**
ni (1606.-1608.)

1608.g.

Providur **Franćesko Mo-**
rozini (1608.-1610.)

25. jula:

Razorni zemljotres
IX stepena u Kotoru.

15. septembra:

„Drugo uništenje“ Kotora
pustošnim zemljotresom **X**
stepena.

1610.g.

Providur Đeronimo da
Molin (1610.-1612.) kovao
novce sa likom sv. Tripuna i
inicijalima: **G. M.**

1611.g.

Biskup Đirolamo II Ruska
iz Venecije (1611.-1622.)

1612.g.

Providur **Zakarija Soran-**
co (1613.-1614.) sagradio
dvije toparnice na **Citadeli**;
možda po njemu nazvan po-
ložaj **Soranco** sa platformom
i cisternom u **Maloj tvrđavi**.

1613.g.

19. maja:

Nad južnim vratima kate-
dralne sv. Tripuna postavljen
izgubljeni **natpis** o završenoj
restauraciji katedrale, u kome
se pominje biskup **Jeronim**
Ruska i prokuratori, plemići
Aleksandar Paskvali i **Frano**
Bolica.

TEMPLVM HOC IN QVO
INVICTISSIMI MARTYRIS
SANCTI TRIPHONIS

AC ALIORVM PLVRI-
MORVM SANCTORVM PRE-
TIOSAE RELIQVIAE ASSER-
VANTVR

FRATER HIERONIMVS
RVSCA ORDINIS PRAEDICA-
TORVM CATHARI

EPISCOPVS IN PRAEDICTI
BEATISSIMI MARTYRIS ME-
MORIAM

SOLEMNI RITV BENE-
DIXIT DEDICAVIT AC CON-
SECRAVIT

ANNO A CHRISTO NATO
MDCXIII XIV KALENDAS IV-
NIAS

ALEXANDER PASQVALIS
ET FRANCISCVS BOLICA
NOBILES CATHARI

ET DICTAE ECCLESIAE
PROCVRATORES MONV-
MENTVM HOC

PONENDVM CVRARVNT

5. novembra:

Završena gradnja dvije ve-
like toparnice u bastionu **Ci-**
tadela, nazvane **Pjaca Soran-**
co, prema natpisu.

1614.g.

Providur **Zuan'Franćesko**
Delfin (1614.-1616.)

1615.g.

Zlatar **Venturini** iz Vene-
cije dodao reljefe **sv. Franja** i
sv. Jerolima na zlatnu **palu**
katedralne sv. Tripuna, te izra-
dio srebrni barokni **taberna-**
kul glavnog oltara.

1616.g.

Providur **Kamilo Mikiel**
(1616.-1618.)

1618.g.

Providur **Mark'Antonio**
Kontarini (1618.-1620.)

1620.g.

Biskup Đakomo Pamfilio iz
Klodije (1620.-1622.)

Providur **Antonio Konta-**
rini postavlja natpis na za-
padnu fasadu Tornja za sat,
datinan godinom: **M DC XX**.

1621.g.

Providur **Paris Malipjero**
(1621.-1622.)

1622.g.

Biskup **Vicko Buća** iz Ko-
tora (1622.-1657.)

Popravljen **Južna vrata**
grada.

1623.g.

Providur **Isepe Mikiel**
(1623.-1624.)

1624.g.

22. juna:

Berberski gusari poharali
Perast, odvedeno u Afriku oko
400 žena, djece i staraca.

16. decembra:

Konopi **zvona** na katedrali
sv. Tripuna provučeni da zvo-
ne kroz krov.

U **Perastu** rođen **Andrija**
Zmajević († 7.o9. 1694.g.),
nadbiskup barski i primas
srpski, pisac djela **Daržava**
slavna i sveta, sakupljač sta-
rina i narodnih pjesama.

Sveštenik **Timotej Ćizila**
napisao spjev o porodici Boli-
ca **Bove d'Oro**, u kojem daje
najstariji opis Kotora.

1625.g.

Providur **Pjero Morozini**
(1625.-1626.) kovao novce sa
likom sv. Tripuna i inicijali-
ma: **P. M.**

IN MEMORIAM

Dragica Tomas, 1936-2015

**Poznata
crnogorska
dramska
umjetnica Dragica
Tomas preminula
je 29. travnja
u 79. godini u
Podgorici.**

Dragica Tomas rođena je 26. lipnja 1936. godine u Peći. Završila je Državnu pozorišnu školu u Novom Sadu. Prvu kazališnu ulogu odigrala je 1955. godine. Dobitnica je velikog broja društvenih i stručnih priznanja. Prva je crnogorskom glumištu donijela Sterijinu nagradu na 20. Sterijinom pozorju 1975. godine, za izvrsno tumačenje lika Jovane u predstavi „Ognjište“, u režiji Blagote Erakovića. Jedini je član Crnogorskoga narodnog pozorišta kome je pripala nagrada za životno djelo za osobite zasluge Sterijinog pozorja. Dobila je Trinaestojulsku nagradu, Nagradu grada Kotora, priznanje za životno djelo Udruženja dramskih umjetnika Crne

Gore, nagradu za životno djelo „Pavle Donović“, veliku nagradu CNP-a, priznanje „Veljko Mandić“....

Bila je član mnogobrojnih festivalskih i sličnih žirija te odbora, član glavnog odbora i žirija Sterijinog pozorja, Savjeta MESS-a u Sarajevu, Odbora za dodjelu Trinajestojulske nagade, član žirija za Nagradu grada Titograda, predsjednik žirija na mnogim filmskim i kazališnim festivalima u Beogradu, Zagrebu, Nišu, Mojkovcu, Užicama, Bijelom Polju, Nikšiću, Kotoru. Bila je član Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Jedno vrijeme bila je i poslanik u Skupštini Crne Gore.

Ostvarila je zapažen uspjeh tumačeći sestru Batričevu u „Gorskom vijencu“, Anu u „Tehni“, Jovanu u „Ognjištu“, Katarinu Ivanovu u „Braći Karamazovima“, Hrkulu, Zonu Zamfirovu, Gloriju, Madonu, Petrunjelu i druge. Značajne uloge ostvarila je u TV-dramama i serijama. „Mnogo je likova za koje mi se činilo da im ličim. Branila sam svaki lik koji sam tumačila. U svakom liku mogla sam da pronađem neku osobinu ili karakternu crtiju koju sam prepoznala kao vlastitu“, govorila je Dragica.

Glumačkom uspjehu i životnoj sreći temelj i izvor nalazila je u obitelji iz koje je potekla i u onoj u koju je došla udajom za Petra Tomasa, našeg Kotoranina, velikana crnogorske dramske umjetnosti, svestranog umjetnika, zaljubljenika u Kotor i njegov mediteranski milje i melos, što je prenosio i na svoju supругu. Dragica je, pak, po tradicionalnome crnogorskom običaju, ali iznad svega po svom osjećaju, bila

iznimno vezana uz dom Tomasovih, uz njihov i njezin Kotor. Ta plemenita i senzibilna žena s velikom upornošću i sentimentom zalagala se da uloga njezina svekra, maestra Tripa Tomasa, u glazbenoj povijesti Kotora ima svoje pravo i zasluženno mjesto.

Kotor i Škaljari bili su privilegirani u njezinu srcu. Kotoru je s ljubavlju, zajedno s Petrom, poklanjala svoje visoke umjetničke sposobnosti nastupajući u svim prilikama kada je to gradu bilo potrebno. Kotoru se vraćala i poslije Petrove smrti, koju do kraja svog života nije mogla prihvatiti ni preboljeti. Duboko je emotivno bila vezana uz naš grad, njegove spomenike, palače, svaku malu kalu. Čuvala je s ljubavlju u srcu nezaboravnu atmosferu koja je vladala u obitelji Tomas, uspomene na njihovu malu kuću, na mirise škalskarskoga đardina... Sve to postalo je sastavni dio njezine ličnosti i njezina života.

Tu vezanost osjećala je do kraja svog života održavajući tople prijateljske odnose s mnogobrojnim ličnostima kako iz kulturnog i javnog života Kotora, tako i s običnim građanima, uvijek puna pažnje i razumijevanja, puna komplimenata i dobrih želja prigodom postignutog uspjeha neke ličnosti, ali i iskrenih želja za cjelokupni napredak Kotora.

Bila je i dama i neposredna, otvorena i iskrena narodna žena, prava Crnogorka po ponašanju, osjećaju i tradiciji, Evropejka po vokaciji.

Ali u isto vrijeme i prije svega bila je velika glumica. Imala je sve one odlike koje krase, holivudski rečeno, glumačku

zvijezdu. A Dragica je i bila zvijezda. Svjesna svojega glumačkog statusa, očekivala je i dobivala takav tretman prilikom sudjelovanja u raznim kulturnim događajima.

Imala je, održavala i njegovala do kraja života svoj prepoznatljiv umjetnički izraz, svoje životno gledište i svoj vanjski izgled. Moderno rečeno, imala je svoj imidž. Njezini intervjui, tiskani ili kamerom zabilježeni, oslikavali su uvijek Dragicu-umjetnicu i Dragicu-ljudsko biće. I uz to, uvijek je bila istinski iskrena te je naglašavala kako je na tu svoju osobinu posebno ponosna te da je ne može niti želi obuzdavati.

Sve to zajedno činilo ju je posebnom glumicom, primadonom - zvijezdom.

Odlaskom Dragice Tomas s crnogorske kazališne scene otišla je i posljednja zvijezda u klasičnom smislu te riječi.

A njezin odlazak iz javnog života odnio je značajanog i iskrenog zaljubljenika u Crnu Goru, njezinu samostalnost, njezin napredak i put u Europu.

A mi, njezini mnogobrojni poštovatelji u Kotoru, ostali smo osiromašeni za njezine umjetničke nastupe, za srdačne susrete, ostali smo bez istinskoga prijatelja grada i njegovih ljudi koji su joj bili bliski i kojima se često obraćala toplim i iskrenim riječima.

Možemo joj uzvratiti poštujući i dalje njezinu ličnost i umjetnički rad te nastojanjem da ostane trajno u našem sjećanju. To je svakako zaslužila, naša velika Dragica Tomas.

V. Vičević, T. Schubert

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljte Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić i knjižari "SO"

Tiskanje časopisa sufinansirali:

OPŠTINA KOTOR

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

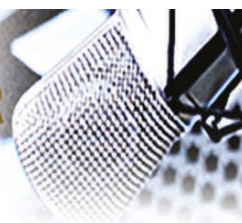
www.ledo.hr

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

RADIO TIVAT

E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com

tel/fax-032/672-202, 670-131
marketing 032/660-100

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

